

Kwartalnik Polskiego Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego „ODRODZENIE”

POLONUS

Nr 73 / 2023

W KIRGISTANIE

str.
24

XV LETNIA SZKOŁA POLONIJNA JĘZYKA POLSKIEGO I HISTORII ARS POLONIA

Pod koniec sierpnia 2023 roku nad malowniczym jeziorem Issyk-Kul odbyła się XV Letnia Szkoła Polonijna Języka Polskiego i Historii ARS POLONIA, zorganizowana przez PSKO „Odrodzenie” i sfinansowana przez Instytut Rozwoju Języka Polskiego im. Świętego Maksymiliana Kolbego oraz Fundację Pomoc Polakom na Wschodzie.

str. 20

VI ŚWIATOWY ZJAZD POLONII

POŁONUS

ROK 2023 – ROKIEM

EDMUNDA STRZELECKIEGO

2023 – год Эдмунда Стшелецкого

Pierwszy Polak, który okrążył świat

Поляк, совершивший

кругосветное путешествие. 5

HISTORIA POLSKI

История Польши

80. rocznica Zbrodni Wołyńskiej

80-я годовщина Волинской резни. 9

POSTACIE HISTORYCZNE

Личность в истории Польши

Stanisław August Poniatowski –
ostatni władca Polski

Станислав Август Понятовский –
последний правитель Польши. 11

WYCIEZKA PO POLSCE

Путешествие по Польше

Bielsko-Biała – mało znana perełka
na mapie polskich miast

Бельско-Бяла – жемчужина
на карте польских городов. 13

POLSKA ŻONUNDO KYRGYZCHA

Адам Хмелевский – сүрөтчүдөн
ыйык дин кызматкерине чейин. 16

POLONIA W ŚWIECIE

Полония в мире

W Białymstoku spoczęły
doczesne szczątki generała
Ludwika Kmicica-Skrzyńskiego. 18

VI Światowy Zjazd Polonii
VI Всемирный съезд Полонии. 21

ŻYCIE POLONIJNE W KIRGISTANIE

Жизнь Полонии в Кыргызстане

Hipoterapia nad Issyk-Kulem
Иппотерапия на Иссык-Куле. 23

Letnia Szkoła – to jest to!
Летняя школа – это то, что надо!. 25

OKŁADKA I
XV Letnia Szkoła Polonijna
Języka Polskiego i Historii
ARS POLONIA

ОБЛОЖКА I
V Летняя полонийная школа
польского языка и истории
ARS POLONIA

Fundacja
POMOC POLAKOM
NA WSCHODZIE
im. Jana Olszewskiego

Projekt jest finansowany ze środków
Kancelarii Prezesa Rady Ministrów RP
w ramach konkursu
„Polonia i Polacy za Granicą 2023”.
Publikacja wyraża jedynie poglądy autorów
i nie może być utożsamiana
z oficjalnym stanowiskiem
Kancelarii Prezesa Rady Ministrów RP
ani Fundacji „Pomoc Polakom na Wschodzie”
imienia Jana Olszewskiego.

Kwartalnik „POLONUS W KIRGISTANIE”

Kwartalnik został zarejestrowany
w Ministerstwie Sprawiedliwości KR
Świadectwo rejestracji
nr 950 z dn. 05.03.2004 r.

Wydawca:
PSKO „Odrodzenie”
Redaktor naczelny:
Zenona Ślżak-Biegaliłow

Adres redakcji:
Kirgistan, 720000, Biszkek,
ul. Puszkina 78, pok. 242
Adres do korespondencji:
Kirgistan, 720005, Biszkek,
ul. Bajtik Baatyr 5B, p.box 762
Tel.: (+996-312) 512-412
E-mail: senona@mail.ru
pskoodrodzenie@wp.pl
www.facebook.com/polonia.kg

Drukowano w wydawnictwie
„TRIADA PRINT” Sp. z o. o.
Tel.: (+996-312) 690 393, 690 394

Kwartalnik rozpowszechniany
jest bezpłatnie.
W pracy nad numerem częściowo
korzystano z materiałów
dostępnych w Internecie.
Przedruki materiałów
z kwartalnika tylko za pisemną
zgoda redakcji.

Kwartalnik redagowali społecznie:

Z. Ślżak-Biegaliłow,
T. Weselowa,
E. Bosler-Gusewa,
I. Korybut-Daszkiwicz,
Ż. Kyrgyzbaewa,
L. Akilowa

Zdjęcia:

Z. Ślżak-Biegaliłow,
B. Żumajewa
I. Korybut-Daszkiwicz,
L. Korybut-Daszkiwicz

Журнал «ПОЛОНУС В КЫРГЫЗСТАНЕ»

Журнал зарегистрирован
в Министерстве юстиции КР
Свидетельство о регистрации
№ 950 от 05.03.2004 г.

Учредитель:
ПКПО «Одродzenie»
Главный редактор:
Зенона Слензак-Бегалиева

Адрес редакции:
Кыргызстан, 720000, г. Бишкек,
ул. Пушкина, 78, к. 242
Адрес для корреспонденции:
Кыргызстан, 720005, г. Бишкек,
ул. Байтик Баатыра, 5B, п/я 762
Тел.: (+996) 312 512-412
E-mail: senona@mail.ru
pskoodrodzenie@wp.pl
www.facebook.com/polonia.kg

Отпечатано в типографии
ОсОО «TRIADA PRINT»
Тел.: (+996) 312 690-393, 690-394

Журнал распространяется бесплатно.
Частично использованы
материалы из интернета.
Перепечатка
материалов возможна только
с письменного разрешения редакции.
Журнал издается
на общественных началах.

В подготовке номера участвовали:

З. Слензак-Бегалиева,
Т. Веселова,
Е. Бослер-Гусева,
И. Корибут-Дашкевич,
Ж. Кыргызбаева,
Л. Акилова

Фото:

З. Слензак-Бегалиева,
Б. Жумаева,
И. Корибут-Дашкевич,
Л. Корибут-Дашкевич

PIERWSZY POLAK, KTÓRY OKRĄŻYŁ ŚWIAT

6 października mija 150 lat od śmierci Pawła Edmunda Strzeleckiego, jednego z najwybitniejszych polskich podróżników, pierwszego Polaka, który w celach naukowych okrążył świat. Był doradcą brytyjskiej królowej Wiktorii, przyjacielem i pomocnikiem tahitańskiej władczyni Pomare, już za życia uważano go za jednego z najwybitniejszych badaczy Australii. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, oddając hołd temu słynnemu odkrywcy, ustanowił rok 2023 Rokiem Pawła Edmunda Strzeleckiego.

DZIECIŃSTWO I MŁODOŚĆ

Urodził się 20 lipca 1797 roku w Głuszynie pod Poznaniem, w starej rodzinie szlacheckiej. Jego ojciec był geografem, co miało wpływ na zainteresowania młodego Strzeleckiego. Po śmierci rodziców zamieszkał u krewnych w Warszawie i uczył się w szkole pijarów. Wstąpił do armii pruskiej, ale zaraz po otrzymaniu nominacji oficerskiej odszedł z wojska i wyjechał do Włoch. Tam poznał księcia Franciszka Sapiechę, który powierzył mu zarządzanie swoim majątkiem na Ukrainie. Przez cztery lata Strzelecki sumiennie pracował i odkładał zarobione pieniądze z myślą o przyszłych podróżach. Księżę Sapieha zmarł w 1829 roku, zapisawszy Strzeleckiemu w spadku znaczną sumę pieniędzy. To wystarczyło na samodzielne życie i spełnienie marzeń o dalekich podróżach.

PIERWSZE PODRÓŻE

Przez jakiś czas Paweł E. Strzelecki mieszkał we Francji, a w latach 1831-1834 w Anglii. Tam ukończył dwuletnie studia z geologii na Uniwersytecie Oks-

fordzkim i w czerwcu 1834 roku wyruszył na statku „Virginian” do Ameryki Północnej, rozpoczynając swoją dziewięcioletnią podróż naukową dookoła świata.

AMERYKA PÓLNOCNIA

W Ameryce Północnej prowadził badania w pasmach górskich Appalachów. W okolicy jeziora Ontario odkrył pokłady rudy miedzi. Przez jakiś czas przebywał wśród plemion indiańskich, których życie i obyczaje ciekawie opisał. Był gościem prezydenta Stanów Zjednoczonych Andrew Jacksona, przemawiał przed Kongresem Amerykańskim. Następnie odwiedził Kubę, Meksyk, badał wulkany i pustynie w okolicach Wielkiego Jeziora Słonego w Utah. Po półtorarocznym pobycie w Ameryce Północnej udał się do Ameryki Południowej.

PIĘKNO I OKRUCIEŃSTWA AMERYKI POŁUDNIOWEJ

Najpierw dotarł do Brazylii. W Rio de Janeiro prowadził obserwacje meteorologiczne. Tam właśnie zobaczył statek z nie-

wolnikami. Ten widok wstrząsnął nim do głębi. Strzelecki tak opisał to w swoim dzienniku: *Handel niewolnikami, to piętno, które brudna pogoń za zyskiem wycisnęła na europejskiej cywilizacji, jest jedną z największych okropności, jakie wynikały z naszego zetknięcia się z tubylczymi plemionami. (...) Mimo iż byłem całkowicie przygotowany na widok scen (...), przekonałem się, że rzeczywistość znacznie przescignęła obraz ludzkiego totalizmu, jaki odmalowała moja wyobraźnia.*

W Brazylii Strzelecki spędził łącznie pół roku. Prowadził badania geologiczne, archeologiczne, a także etnograficzne wśród mieszkających tam Indian. Popłynął rzekami Rio Grande, Parana, a potem La Plata. Ogromne wrażenie wywarło na nim piękno tamtejszej przyrody.

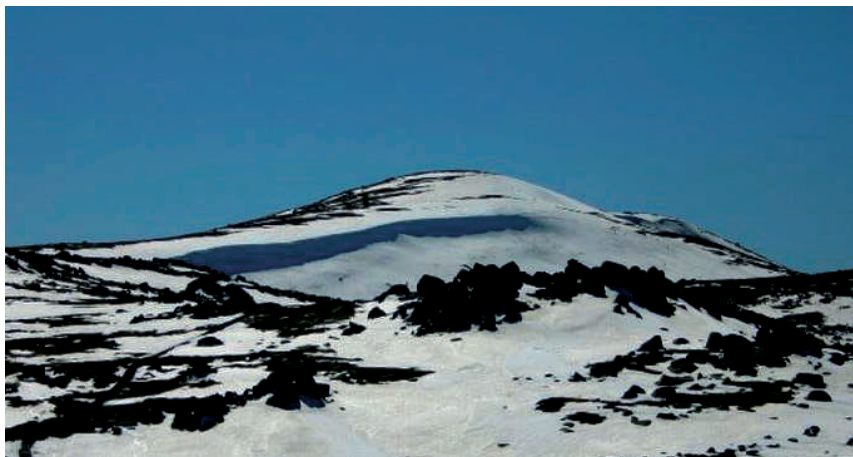
OCEANIA I AUSTRALIA

Kolejne lata poświęcił penetracji wysp Oceanii: Markizów, Hawajów, Tahiti i Nowej Zelandii. Ale dopiero działalność w Australii i na Tasmanii w latach 1839-1843 przyniosła mu ogromną popularność i sławę.

Podczas pierwszej podróży w głąb australijskiego lądu Strzelecki dotarł do Gór Błękitnych, odkrył złoża złota, srebra, żelaza i węgla. Po powrocie do Sydney pokazał gubernatorowi Gippsovi próbki złota. Poprosił jednak, aby zachować ten fakt w tajemnicy, w obawie przed „gorączką złota”. Złóża w Górach Błękitnych zostały opisane dopiero 10 lat później.

GÓRA KOŚCIUSZKI

W grudniu 1839 roku Strzelecki wyruszył w swoją drugą australijską wyprawę. Badał źródła Murray, najdłuższej rzeki kontynentu. Odkrył żyzną krainę, którą nazwał Gippsland – na cześć ówczesnego gubernatora kolonii. Podczas podróży przez Wielkie Góry Wododziałowe odkrył i zbadał ich najwyższe pasmo, Góry Śnieżne. Najwyższy szczyt, który zdobył 15 lutego, nazwał Górą Kościuszki (2 228 m n.p.m.).

Góra Kościuszki w Australii /
Гора Костюшко в Австралии

ПОЛЯК, СОВЕРШИВШИЙ КРУГОСВЕТНОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ

6 октября 2023 года исполняется 150 лет со дня смерти Павла Эдмунда Стшелецкого – одного из самых знаменитых польских путешественников, первого поляка, совершившего с научными целями кругосветное путешествие. Он был советником британской королевы Виктории, другом и помощником таитянской правительницы Помаре и еще при жизни считался одним из выдающихся исследователей Австралии. Сейм Республики Польша, отдавая дань уважения этому прославленному ученому и исследователю, провозгласил 2023 год – Годом Павла Эдмунда Стшелецкого.

ДЕТСТВО И ЮНОСТЬ

Павел Эдмунд Стшелецкий родился 20 июля 1797 года в Глушине под Познанью в старинной шляхетской семье. Его отец был географом, что повлияло на интересы молодого Стшелецкого. После смерти родителей он жил у родственников в Варшаве и учился в школе отцов пиаров. Позже вступил в прусскую армию, но вскоре после получения офицерского звания оставил службу и отправился в Италию. Там Эдмунд Стшелецкий познакомился с князем Францишеком Сапегой, который предложил ему управление своим имением на Украине. Четыре года Стшелецкий со старанием работал и откладывал заработанные деньги на будущие путешествия. Князь Сапега умер в 1829 году, завещав молодому человеку значительную сумму денег. Этого было достаточно, чтобы Эдмунд Стшелецкий решил покинуть страну и осуществить свои мечты о дальних путешествиях.

ПЕРВЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ

Сначала он жил во Франции, а с 1831 по 1834 год в Англии. Там он окончил двухлетний курс геологии в Оксфордском университете и в июне 1834 года отправился из Ливерпуля на пароходе «Вирджиния» в Северную Америку, начав свое девятилетнее научное кругосветное путешествие.

СЕВЕРНАЯ АМЕРИКА

В Северной Америке Стшелецкий проводил исследования в горных хребтах Аппалачи. Он открыл залежи медной руды возле озера Онтарио и провел некоторое время среди индейских племен, жизнь и обычаи которых описал очень интересно. Эдмунд Стшелецкий был гостем прези-

Paweł Edmund Strzelecki (1797-1873) / Павел Эдмунд Стшелецкий (1797-1873)

дента Соединенных Штатов Эндрю Джексона и выступал перед американским Конгрессом. Затем он посетил Кубу, Мексику и исследовал вулканы и пустыни вокруг Большого Соленого озера в Юте. После полутора лет пребывания в Северной Америке Стшелецкий отправился в Южную Америку.

КРАСОТА И ЖЕСТОКОСТЬ ЮЖНОЙ АМЕРИКИ

Сначала он добрался до Бразилии. В Рио-де-Жанейро путешественник вел метеорологические наблюдения. Там он увидел корабль с рабами. Это зрелище глубоко потрясло его, и он написал в своем дневнике: *«Работоторговля – это клеймо, которое грязная погоня за прибылью оставила на европейской цивилизации, является одним из величайших ужасов, возникших в результате наших контактов с местными племенами. (...) Хотя я был совершенно готов к этим сценам, (...) я обнаружил, что реальность намного превзошла тот образ человеческого злодейства, который рисовало мое воображение».*

Стшелецкий провел в Бразилии в общей сложности полгода, где проводил геологические, этнографические и археологические исследования среди проживающих здесь индейцев. Он плыл по рекам Рио-Гранде, Парана, а затем Ла-Плата и был впечатлен красотой местной природы.

ОКЕАНИЯ И АВСТРАЛИЯ

Следующие годы Эдмунд Стшелецкий посвятил исследованию островов Океании: Маркизских островов, Гавайев, Таити и Новой Зеландии. Однако только его деятельность в Австралии и Тасмании в 1839-1843 годах принесла ему популярность и славу.

Во время своего первого путешествия в глубь австралийского материка Эдмунд Стшелецкий достиг Голубых гор и открыл там залежи золота, серебра, железа и угля. Вернувшись в Сидней, он показал губернатору Гиппсу образцы золота, но тот попросил сохранить этот факт в секрете, опасаясь «золотой лихорадки». Обнаруженные залежи в Голубых горах были описаны Стшелецким только 10 лет спустя.

ГОРА КОСТЮШКО

В декабре 1839 года ученый отправился в свою вторую австралийскую экспедицию. Он исследовал истоки Мюррея, самой длинной реки на континенте, и обнаружил плодородные земли, которые назвал Гиппсленд в честь губернатора колонии того времени. Путешествуя по Великим Водораздельным горам, Стшелецкий обнаружил и исследовал их самый высокий хребет – Снежные горы. Их пик (2228 м), который он покорил 15 февраля, он назвал горой Костюшко.

Szczególny wygląd tego wierzchołka uderzył mnie tak silnie przez swe podobieństwo do kopca w Krakowie, usypanego na grobie bohatera narodowego Kościuszki, że choć w cudzym kraju, na cudzej ziemi, ale wśród ludu ceniącego wolność i jej obrońców, nie mogłem powstrzymać się od tego, żeby nie nadać górze nazwy Mount Kościuszko.

Wyprawa była trudna. Przez ostatnie dwa miesiące podróżnicy nie mieli już prowiantu, jedli to, co udało im się upolować, piekli mięso na ruszcie, bez soli i bez chleba, ale szczęśliwie dotarli do celu swej podróży.

TASMANIA

Strzelecki przeprowadził łącznie trzy wyprawy lądowe. Odkrył i opisał pokłady węgla, miedzi i złota. Odkrył także dolinę Latrobe, słynącą z bogatych złóż ropy, węgla brunatnego i złota. Przez ostatnie miesiące żył na Tasmanii, gdzie pracował nad swoją książką oraz mapą geologiczną Nowej Południowej Walii i Tasmanii.

W kwietniu 1843 roku udał się w drogę powrotną do Europy, zwiedzając Japonię, Chiny, Filipiny i Indonezję. Po dziewięcioletniej podróży wrócił 24 października do Londynu i w ten sposób jego wędrówka dookoła świata dobiegła końca.

KSIĄŻKA ZE ZŁOTYM MEDALEM

W krótkim czasie Strzelecki ogłosił wyniki swoich badań w książce *A Physical Description of North-South-Wales and Van Diemens Land*, która ukazała się w 1845 roku w Londynie i przyniosła autorowi uznanie i sławę w środowiskach naukowych. Dzieło to zawiera wyniki jego badań geologicznych, mineralogicznych, etnograficznych, a także informacje o klimacie, rolnictwie, faunie, florze i kolonialnej historii Australii i Tasmanii, wraz z mapą geologiczną badanych obszarów. Ta publikacja przez prawie pół wieku była niezastąpionym źródłem wiedzy o tamtej części świata.

ZASZCZYTY I UHONOROWANIA

Za swoją działalność badawczą i naukową Paweł E. Strzelecki otrzymał Złoty Medal Odkrywców Królewskiego Towarzystwa Geologicznego w Londynie, został członkiem Royal Society of London i Royal Geographical Society. Do końca życia cieszył się powszechnym szacunkiem. Prowadził bogate życie towarzyskie, podróżował po Europie. Otrzymał tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu w Oxfordzie, Order św. Michała i św. Jerzego oraz tytuł „sir” od królowej Wiktorii. W 1845 roku przyjął obywatelstwo brytyjskie i odtąd podpisywał się *Paul Edmund de Strzelecki*.

Pomnik Sir Pawła Edmunda Strzeleckiego w Jindabyne /
Памятник сэру Павлу Эдмунду Стшелецкому в Джиндабайне

FILANTROP

W latach 1847–1849 Strzelecki zajmował się działalnością humanitarną. Nadzorował pomoc ofiarom klęski głodu w Irlandii, spowodowanej zarazą ziemniaczaną. Jego program dożywiania dzieci objął blisko 200 tysięcy osób. Strzelecki za swoją pracę nie przyjął wynagrodzenia. Za zasługi otrzymał od rządu brytyjskiego w 1848 roku Order Łaźni. Niestety, przebywając w Irlandii, zachorował na dur brzuszny, którego skutki odczuwać miał do końca życia.

TESTAMENT I SPUŚCIZNA

Paweł Edmund Strzelecki zmarł na raka wątroby 6 października 1873 roku w swej posiadłości w Londynie. Zgodnie z ostatnią wolą wielkiego podróżnika spalono wszystkie pozostałe po nim papiery, listy i notatki, prawdopodobnie także jego dziennik z podróży dookoła świata. Pochowany został na cmentarzu Kensal Green. W 1997 roku jego prochy ekshumowano, sprowadzono do Polski i złożono w Krypcie Zasłużonych Wielkopolan w kościele Świętego Wojciecha w Poznaniu.

Paweł E. Strzelecki nie założył rodziny. W młodości zakochał się z wzajemnością w Aleksandrze Turno (Adynie), córce oficera Księstwa Warszawskiego, ale jej ojciec nie zgodził się na ślub. Podobno po nieudanej próbie ucieczki z ukochaną musiał opuścić kraj. Nie ożenił się nigdy, podobnie jak jego wybranka, ale przez całe życie utrzymywali ze sobą listowny kontakt.

UPAMIĘNIENIE

Edmund Strzelecki był poliglotą, znał biegle język angielski, niemiecki, francuski, hiszpański i rosyjski. Zgromadzone przez niego dane przyczyniły się do rozwoju gospodarki wielu krajów. Opracował plany nawodnienia i zagospodarowania terenów Gippsland, które dziś stanowią jeden z ważniejszych regionów rolniczych Australii. Odwiedzał miejsca, do których nikt wcześniej nie ośmielał się dotrzeć. Przebył pieszo ponad 11 000 km, spał pod gołym niebem, żywił się sucharami i słoniną.

Odwiedził wszystkie znane wówczas kontynenty (oprócz Antarktydy, którą odkryto dopiero w 1895 roku).

Na świecie jest ponad 30 miejsc upamiętniających Edmunda Strzeleckiego, m.in.: pasmo górskie Strzelecki Ranges, Mount Strzelecki w Środkowej Australii, Pustynia Strzeleckiego, miasteczko Strzelecki. U wrót Parku Narodowego Kościuszki w miejscowości Jindabyne stoi pomnik Sir Pawła Edmunda Strzeleckiego dłuta polskiego rzeźbiarza Jerzego Franciszka Sobocińskiego. ■

«Вид этой вершины настолько поразил меня сходством с курганом в Кракове, насыпанном на могиле национального героя Костюшко, что хоть и в чуждой стране, на чуждой земле, но среди народа, ценящего свободу и ее защитников, я не мог не назвать этот пик горой Костюшко», – писал он

Экспедиция была тяжелой. В последние два месяца у путешественников уже не было провианта. Они ели то, что удавалось добыть, запекали на решетке без соли и ели без хлеба, но благополучно добрались до цели своего путешествия.

ТАСМАНИЯ

Всего Стшелецкий провел три сухопутные экспедиции. Он открыл и описал несколько месторождений угля, меди и золота, а также открыл долину Латроб, известную богатыми месторождениями нефти, бурого угля и золота. Последние месяцы Стшелецкий жил на Тасмании, работая над своей книгой и геологической картой Нового Южного Уэльса и Тасмании.

В апреле 1843 года Стшелецкий отправился в Европу, посетив по пути Японию, Китай, Филиппины и Индонезию. После девяти лет путешествий 24 октября он вернулся в Лондон, где и завершил свое кругосветное путешествие.

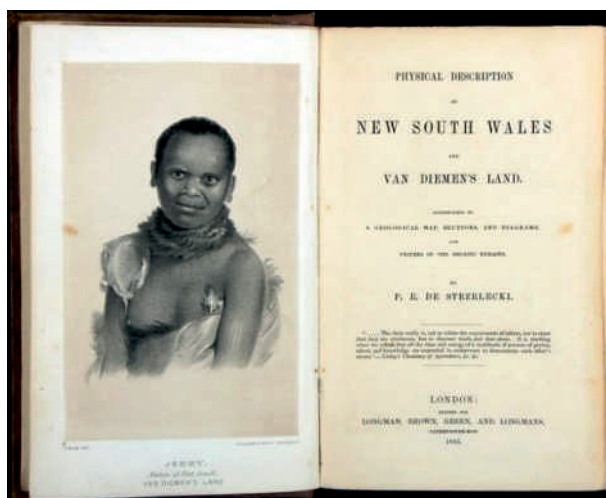
КНИГА

С ЗОЛОТОЙ МЕДАЛЬЮ

За короткое время Эдмунд Стшелецкий изложил результаты своих исследований в книге, вышедшей в 1845 году в Лондоне под названием «Физическое описание Севера-Юга-Уэльса и Земли Ван-Дименса» и принесшей автору признание и славу в научных кругах. Эта работа содержит результаты его геологических, минералогических и этнографических исследований, а также сведения о климате, сельском хозяйстве, фауне, флоре и колониальной истории Австралии и Тасмании, а также геологическую карту изученных территорий. Это издание почти полвека было незаменимым источником знаний об этой части света.

НАГРАДЫ И ПОЧЕСТИ

За свою исследовательскую и научную деятельность Стшелецкий получил Золотую медаль Королевского геологического общества в Лондоне и стал членом Лондонского королевского общества и Королевского географического общества. До конца жизни он пользовался всеобщим уважением и признанием. Вел насыщенную светскую жизнь и путешествовал по Европе. Стшелецкий получил степень почетного доктора Оксфордского университета и орден Св. Михаила и св. Георгия, а также титул «сэр» от королевы Виктории.

Książka wydana w 1845 roku / Книга, изданная в 1845 году

В 1845 году путешественник стал подданным Великобритании и с тех пор подписывался *Paul Edmund de Strzelecki*.

ФИЛАНТРОП

В 1847–1849 годах Стшелецкий занимался гуманитарной деятельностью. Он курировал оказание помощи жертвам голода в Ирландии, вызванного фитофторозом картофеля. Его программа детского питания охватила почти 200 тысяч человек. От вознаграждения за свою работу он отказался. В ноябре 1848 года Стшелецкий получил от британского правительства Почетнейший Орден Бани. К сожалению, в Ирландии он заразился брюшным тифом, осложнениями от которого он страдал до конца своей жизни.

ЗАВЕЩАНИЕ И НАСЛЕДИЕ

Павел Эдмунд Стшелецкий умер от рака печени 6 октября 1873 года в своем поместье в Лондоне. Согласно его

завещанию, все оставшиеся у него бумаги, корреспонденция и записки были сожжены, вероятно, также и дневник его кругосветного путешествия. Он был похоронен на кладбище Kensal Green, а в 1997 году его прах был эксгумирован, привезен в Польшу и захоронен в Склепе выдающихся людей Великопольши в костеле Св. Войчеха в Познани.

Павел Эдмунд Стшелецкий так и не завел семью. В юности он влюбился взаимно в Александру Турно (Адыну), дочь офицера Варшавского герцогства, но отец возлюбленной не согласился на свадьбу. Судя по всему, после неудачной попытки побега с возлюбленной, Павлу Эдмунду Стшелецкому пришлось покинуть страну. Он никогда не был женат (как и его возлюбленная), но они поддерживали связь друг с другом посредством переписки на протяжении всей жизни.

ДЕНЬ ПАМЯТИ

Эдмунд Стшелецкий был полиглотом, свободно владел английским, немецким, французским, испанским и русским языками. Собранные им

данные способствовали развитию экономики многих стран. Он разработал планы орошения и развития Гипсленда, который сегодня является одним из важнейших сельскохозяйственных регионов Австралии. Стшелецкий побывал в местах, где раньше никто не осмелился побывать, прошел пешком более 11 000 км, спал на природе, ел сухари и сало, побывал на всех известных в то время континентах (кроме Антарктиды, открытой только в 1895 году).

В мире есть более 30 мест, посвященных памяти Эдмунда Стшелецкого, в том числе горный массив Стшелецкого, гора Стшелецкого в Центральной Австралии, пустыня Стшелецкого и город Стшелецкий. В городе Джиндабайне, у ворот национального парка Костюшко, установлен памятник сэру Павлу Эдмунду Стшелецкому работы польского скульптора Ежи Францишека Собочинского. ■

80. ROCZNICA ZBRODNI WOŁYŃSKIEJ

Zbrodnia Wołyńska to jedna z najtrudniejszych spraw w historii stosunków polsko-ukraińskich i jedno z najokrutniejszych i najbardziej tragicznych wydarzeń II wojny światowej. W okresie od 1943 do 1944 roku na Wołyniu miały miejsce masowe mordy polskiej ludności, dokonywane z niezwykłą brutalnością przez ukraińskich nacjonalistów. Bardzo często byli oni sąsiadami ofiar. Na samym Wołyniu zamordowano w barbarzyński sposób, używając siekier, pił, motyk, wrzucając do studni lub pałac żywcem, całe wsie – ponad 60 tysięcy Polaków.

Przyczyny tych krwawych zbrodni były złożone, wynikające z wielu historycznych, społecznych i politycznych czynników, co jednak nie uzasadniało okrucieństwa, z jakim mordowano niewinne dzieci, kobiety i starców po to, aby przeprowadzić czystkę etniczną i całkowicie pozbyć się polskiej ludności z tych terenów.

POLACY I UKRAIŃCY NA WOŁYNIU

Różnorodność etniczna, religijna i kulturowa cechowała ten region przez wieki. W 1569 roku, na mocy unii lubelskiej, województwo wołyńskie zostało włączone w całości do Korony Królestwa Polskiego i stało się częścią Rzeczypospolitej Obojga Narodów. To zintegrowało te ziemie z Polską i Wielkim Księstwem Litewskim, a także przyczyniło się do upowszechnienia polskiej kultury i języka jako narzędzia oficjalnej komunikacji.

Rozbiory Polski w XVIII wieku, które podzieliły Wołyń między Austrię i Rosję, jeszcze bardziej skomplikowały sytuację etniczną w regionie. W XIX wieku zaczęła się rozwijać tożsamość narodowa Ukraińców, budowana często na antypolskich nastrojach i propagowaniu stereotypów „Lach – pan” i „Ukraińiec – chłop”, co zwiększało napięcia między Polakami a Ukraińcami.

II RZECZPOSPOLITA (1918-1939)

Polityka II Rzeczypospolitej wobec ludności ukraińskiej była złożona. W okresie I wojny światowej, kiedy Polska z trudem odzyskiwała niepodległość, na terenach zamieszkałych przez ludność

Надпись на плакате: «Погибли, потому что были поляками. Вольинь 1943 – Помним!»

ukraińską dochodziło do licznych konfliktów. W odpowiedzi na powstania ukraińskie i próby utworzenia niepodległego państwa polskie władze podejmowały działania represyjne. Prowadzono politykę mającą na celu asymilację mniejszości narodowych, blokowano rozwój ukraińskiego szkolnictwa, nie powstał zapowiadany ukraiński uniwersytet. Często zmuszano Ukraińców do przyjmowania polsko brzmiących nazwisk, aby zatrzeć ich ukraińskie pochodzenie. Wszystkie te działania były bardzo niepopularne, pogarszały stosunki między obydwojema narodami i zwiększały niechęć Ukraińców wobec Polaków.

RZEŹ WOŁYŃSKA

Narastające napięcia między Polakami i Ukraińcami, a także trwająca okupacja

niemiecka były czynnikami, które przyczyniły się do nasilenia przemocy. Utworzona Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów (OUN) oraz Ukraińska Powstańcza Armia (UPA) dążyły do założenia niepodległego państwa ukraińskiego. W lutym 1943 roku UPA rozpoczęła operację „czyszczenia” Wołynia z polskich mieszkańców, stanowiących około 16 procent populacji regionu. Przywódcy nacjonalistów uważali, że jest to konieczne, aby Polska raz na zawsze wyrzekła się roszczeń do tych terenów. Na Wołyniu i we wschodniej Małopolsce śmierć poniosło około 100 tysięcy Polaków, a setki tysięcy zostało zmuszonych do ucieczki. Zniszczono prawie wszystkie polskie miejscowości. Z rąk nacjonalistów ukraińskich ginęły też rodziny polsko-ukraińskie, jak również Ukraińcy, którzy odmawiali uczestnictwa w zbrodniczej akcji, a także ci Ukraińcy, którzy ratowali Polaków. Instytut Pamięci Narodowej wydał „Kresową Księgę Sprawiedliwych”, w której te fakty są udokumentowane.

W odpowiedzi na działania UPA nastąpił odwet z polskiej strony, w wyniku którego zginęło około 12 tysięcy Ukraińców.

POJEDNANIE

Pamięć o tych wydarzeniach jest wciąż żywa w Polsce. Żyją jeszcze świadkowie zbrodni, którym udało się cudem uratować z pogromu. Nie uwolnili się od traumy, jaką przeżyli. Chcą upamiętnienia ofiar, ekshumacji i godnego pochówku, na co władze ukraińskie nie wyrażają zgody. Rozbieżności między Polską a Ukrainą w ostrzeganiu tych wydarzeń stanowią wyzwanie w procesie pojednania i zbliżenia obu narodów. Wszyscy rozumiemy, że współczesne pokolenie Ukraińców nie ponosi odpowiedzialności za tamte zbrodnie, ponieważ dokonywały ich jednostki lub grupy ludzi, a nie cały naród. Jednak pozostawiły one trwałe ślady w narodowej pamięci. Dlatego potrzebny jest wspólny dialog i porozumienie między obiema stronami, pomimo istniejących trudności. Na pewno jest to proces złożony, wymagający dobrej woli obu stron. ■

80-Я ГОДОВЩИНА ВОЛЫНСКОЙ РЕЗНИ

Волынская резня – это одна из самых сложных страниц истории польско-украинских отношений и одно из самых жестоких и трагических событий Второй мировой войны. В период с 1943 по 1944 год на Волыни происходили массовые убийства польского населения, осуществляемые с необычайной жестокостью украинскими националистами. Очень часто это были соседи жертв. На самой Волыни целые деревни – более 60-ти тысяч поляков – были варварски убиты топорами, пилами, мотыгами, сброшены в колодцы или сожжены заживо.

Причины этих кровавых преступлений были сложными, обусловленными многими историческими, социальными и политическими факторами, которые, однако, не оправдывают той жестокости, с которой были убиты невинные дети, женщины, старики с целью проведения этнической чистки, чтобы избавиться от польского населения на этой территории.

ПОЛЯКИ И УКРАЙНЦЫ НА ВОЛЫНИ

Этническое, религиозное и культурное разнообразие характеризовало этот регион на протяжении веков. В 1569 году согласно Люблинской унии Волынское воеводство было целиком присоединено к Короне Королевства Польского и вошло в состав Речи Посполитой. Наступила интеграция этих земель с Польшей и Великим княжеством Литовским, что способствовало распространению польской культуры и языка как инструмента официального общения.

Разделы Польши в XVIII веке, поделившие Волынь между Австрией и Россией, еще больше осложнили этническую ситуацию в регионе. В XIX веке начала развиваться национальная идентичность украинцев, зачастую основанная на антипольских настроениях, распространении стереотипов «лях – барин» и «украинец – холоп», что усилило напряженность между поляками и украинцами.

II РЕЧЬ ПОСПОЛИТАЯ (1918-1939)

Политика II Речи Посполитой была сложной. Во время Первой мировой войны, когда Польша

Надпись на памятнике: «Не о мести, а о памяти призывают жертвы»

боролась за восстановление независимости, на территориях проживания украинского населения происходили многочисленные конфликты. На украинские восстания и попытки создания независимого государства польские власти отвечали репрессиями. Проводилась политика, направленная на ассимиляцию национальных меньшинств, блокировалось развитие украинского образования, а обещанный украинский университет так и не был создан. Украинцев часто заставляли брать польские фамилии, чтобы скрыть их происхождение. Все эти действия ухудшили отношения между двумя народами, усилив неприязнь украинцев по отношению к полякам.

ВОЛЫНСКАЯ БОЙНЯ

Растущая напряженность между поляками и украинцами, а также продолжающаяся немецкая оккупация стали фак-

торами, которые способствовали росту насилия. Созданная Организация украинских националистов (ОУН) и Украинская повстанческая армия (УПА) стремились создать независимое украинское государство. В феврале 1943 года УПА начала операцию по «очистке» Волыни от поляков, составлявших примерно 16 процентов населения региона. Лидеры националистов считали, что это необходимо, чтобы Польша раз и навсегда отказалась от своих претензий на эти территории. На Волыни и в восточной Малопольше погибло около 100 тысяч поляков, а сотни тысяч были вынуждены бежать. Почти все польские селения были разрушены. От рук украинских националистов погибали также польско-украинские семьи, украинцы, отказавшиеся участвовать в преступном действии, а также те, которые спасали поляков. Институт национальной памяти Польши задокументировал эти факты в «Кресовой книге праведников».

В ответ на действия УПА последовал ответный удар с польской стороны, в результате которого погибло около 12 тысяч украинцев.

ПРИМИРЕНИЕ

Память об этих событиях все еще жива в Польше. До сих пор живут свидетели преступления, которым чудом удалось пережить погромы. Они не освободились от пережитой травмы и хотят, чтобы была почтена память жертв, чтобы их эксгумировали и достойно похоронили, на что украинские власти не согласны. Разногласия между Польшей и Украиной в восприятии этих событий представляют собой проблему в процессе примирения и сближения двух народов. Мы все понимаем, что современное поколение украинцев не несет ответственности за те преступления, потому что они были совершены отдельными людьми или группами людей, а не всей нацией. Однако они оставили неизгладимый след в памяти поляков и, несмотря на существующие трудности, необходим общий диалог и достижение взаимопонимания между обеими сторонами. Это, безусловно, сложный процесс, требующий доброй воли обеих сторон. ■

STANISŁAW AUGUST PONIATOWSKI – OSTATNI WŁADCA POLSKI

Ocena ostatniego polskiego monarchy do dziś budzi spory wśród historyków. Niektórzy patrzą na niego przez pryzmat Targowicy i związku z carycą Katarzyną II; inni podkreślają, że był jednym z najinteligentniejszych władców w dziejach naszego kraju, zrobił dużo dobrego dla rozwoju nauki i kultury, i zaznaczają, że próbował ratować niepodległość Polski.

Stanisław August Poniatowski herbu Ciołek urodził się 17 stycznia 1732 roku w Wołczyńcu, na terenie dzisiejszej Białorusi. Był synem kasztelana krakowskiego Stanisława Poniatowskiego oraz Konstancji z Czartoryskich. Otrzymał wszechstronne wykształcenie. Miał doskonałych nauczycieli, dzięki którym bardzo dobrze opanował logikę, matematykę, wiedzę o sztuce oraz język polski, łacinę, niemiecki i francuski. Mówił także po włosku i po angielsku. Rodzice wysyłali go często w długie podróże za granicę. Zwiedził Niemcy, Holandię, Francję i Anglię. Podczas tych wyjazdów poznał osobiście wielu wybitnych intelektualistów, m.in. Monteskiusza, i stał się wielkim zwolennikiem idei oświecenia.

Stanisław August nie marzył o zostaniu królem, choć od młodości uczestniczył w działalności politycznej Familii – wpływowego stronnictwa, zgrupowanego wokół potężnego rodu Czartoryskich, z którym był blisko spokrewniony. Poniatowski był posłem na sejmy, w 1755 roku pracował jako sekretarz ambasady angielskiej w Petersburgu, a następnie został tam posłem elektora saskiego. Podczas pobytu nad Newą nawiązał romans z księżną Katarzyną, żoną następcy tronu, Piotra. Ich romans trwał dwa i pół roku, zakończył się kompromitacją i Stanisław opuścił Petersburg. Jednak nigdy nie uwolnił się spod wpływu Katarzyny, która miała władcą naturę. W 1761 roku książę Piotr został carem, ale nie minął rok, gdy Katarzyna przeprowadziła zamach

Marcello Bacciarelli, *Portret Stanisława Augusta Poniatowskiego w stroju koronacyjnym, 1792* / Марчелло Баччарелли, *Портрет Станислава Августа Понятовского в коронационном костюме, 1792*

stanu i ogłosiła się cesarzową Rosji jako Katarzyna II (przez Rosjan zwana nie bez racji Wielką).

ELEKCCJA KRÓLA

Po śmierci Augusta III Sasa Familia wystawiła kandydaturę Stanisława Poniatowskiego na króla Polski. Dzięki protekcji swoich możnych krewnych oraz wsparciu Katarzyny II dnia 25 listopada 1764 roku w kolegiacie św. Jana w Warszawie Poniatowski został koronowany. Caryca Katarzyna II wsparła jego kandydaturę nie tylko przez osobisty sentyment, ale przede wszystkim ze względów politycznych. Chciała widzieć na

polskim tronie człowieka, który – jej zdaniem – był niesamodzielnym, bez większych wpływów, o słabym charakterze, uległy wobec swojej protektorki. Jej kalkulacje w dużym stopniu się potwierdziły.

POCZĄTKI PANOWANIA

Nowy król, mimo że nie miał powszechnego poparcia, już od pierwszych dni dał się poznać z pozytywnej strony. Za cel postawił sobie zreformowanie kraju. Wszelkimi siłami starał się „zeuropeizować” Polskę, zgodnie z duchem oświecenia. Część magnatów, dbająca tylko o swoje wygody, była w ciągłej opozycji wobec króla. Sąsiednim mocarstwom zależało natym, żeby w Polsce panował bezład i anarchia, uważały to za najlepsze zabezpieczenie własnych interesów. Część polskich polityków wraz z królem pragnęła wzmocnienia państwa i przeprowadzenia reform. W 1765 roku założono w Warszawie Szkołę Rycerską, która kształciła przyszłą kadrę oficerów wojskowych oraz elitę nowego pokolenia. Do absolwentów szkoły należeli m.in. Tadeusz Kościuszko i Julian Ursyn Niemcewicz.

KONFEDERACJA RADOMSKA

Na sejmie w 1766 roku został przedstawiony projekt króla i Familii, dotyczący ograniczenia *liberum veto*. Wywołał on sprzeciw nie tylko szlachty, ale także Rosji i Prus. Rosja poparła opozycję magnacką, dążącą do detronizacji króla. 23 czerwca 1767 roku pod osłoną 15 tysięcy żołnierzy rosyjskich zawiązano w Radomiu konfederację obrońców „złotej wolności” szlacheckiej pod przewodnictwem Karola Radziwiłła. Konfederaci potępili reformy i odwołali się do opieki Katarzyny II. Stanisław August w zamian za utrzymanie tronu musiał zrezygnować z dalszych reform i ukorzyć się przed carycą.

СТАНИСЛАВ АВГУСТ ПОНЯТОВСКИЙ – ПОСЛЕДНИЙ ПРАВИТЕЛЬ ПОЛЬШИ

Последний польский монарх до сих пор вызывает споры среди историков. Некоторые смотрят на него через призму Тарговицкой конфедерации и его связь с русской царицей Екатериной II, другие подчеркивают, что он был одним из самых умных правителей в польской истории и принес много пользы для развития науки и культуры, а также подчеркивают, что он пытался спасти независимость Польши.

Станислав Август Понятовский герба Циолек родился 17 января 1732 года в Волчине, на территории современной Беларуси. Он был сыном краковского каштеляна Станислава Понятовского и Констанции, урожденной Чарторыйской. Будущий король получил всестороннее образование. У него были прекрасные учителя, благодаря которым он очень хорошо овладел логикой, математикой, искусствоведением, польским, латинским, немецким и французским, также говорил на итальянском и английском языках. Родители часто отправляли его в поездки за границу. Станислав Август посетил Германию, Нидерланды, Францию и Англию. Благодаря этим путешествиям он познакомился со многими выдающимися интеллектуалами, в том числе Монтескье, и попал под сильное влияние культуры эпохи Просвещения.

Станислав Август не мечтал стать королем, хотя с юности участвовал в политической деятельности в кругу «Фамилии» – влиятельной группировки, собиравшейся вокруг могущественного рода Чарторыйских, с которым он был тесно связан. Понятовский был послом Сейма, в 1755 году работал секретарем английского посольства в Петербурге, а затем стал там посланником курфюрста Саксонского. Во время пребывания на Неве у него завязался роман с княгиней Екатериной, женой наследника престола Петра. Их роман продлился два с половиной года, но закончился компромитацией, и Станислав уехал из Петербурга. Однако он так и не смог освободиться от влияния Екатерины, обладавшей властным характером.

В 1761 году царем стал князь Петр, но менее чем через год Екатерина устроила переворот и провозгласила себя императрицей России как Екатерина II (недаром прозванная русскими Великой).

Jan Chrzciciel Lampi, *Portret Katarzyny II, lata 80. XVIII wieku / Иоганн Баптист Лампи, Портрет Екатерины II, 80-е годы XVIII века*

ВЫБОРЫ КОРОЛЯ

После смерти короля Августа III Саксонского «Фамилия» выдвинула кандидатуру Станислава на пост короля. Благодаря покровительству его могущественных родственников и поддержке Екатерины II, 25 ноября 1764 года в Базилике Святого Иоанна Крестителя в Варшаве Станислав Понятовский был провозглашен королем Польши. Царица Екатерина II поддержала его кандидатуру не только из личных чувств, но прежде всего по политическим мотивам. Она хотела видеть на польском престоле человека, которого считала несамостоятельным, без особого влияния, со слабым характером и покорного. Ее расчеты во многом оказались верными.

НАЧАЛО ПРАВЛЕНИЯ

Хотя новый король не имел народной поддержки, он с первых же дней показал себя с положительной стороны. Станислав Август поставил перед собой цель реформировать страну. Он всеми силами старался «европеизировать» Польшу в соответствии с духом Просвещения. Некоторые магнаты, заботясь только о собственном комфорте, находились в постоянной оппозиции королю. Соседние державы были заинтересованы в царящем в Польше хаосе и анархии, считая это лучшей гарантией своих интересов. Некоторые политики вместе с королем пытались укрепить государство и провести различные реформы. В 1765 году в Варшаве была основана Рыцарская школа, готовившая будущих офицеров и элиту нового поколения. Среди выпускников школы были Тадеуш Костюшко и Юлиан Урсин Немцевич.

РАДОМСКАЯ КОНФЕДЕРАЦИЯ

На Сейме 1766 года был представлен проект короля и «Фамилии» по ограничению *liberum veto*. Это вызвало сопротивление не только шляхты, но также России и Пруссии. Россия поддержала магнатскую оппозицию, стремившуюся свергнуть короля, и 23 июня 1767 года под прикрытием 15 тысяч русских солдат в Радоме была создана конфедерация защитников «золотой свободы» шляхты во главе с Каролем Радзивиллом. Конфедераты осудили реформы и обратились за покровительством к Екатерине II. В обмен на сохранение за собой престола Станиславу Августу пришлось отказаться от дальнейших реформ и подчиниться царице Екатерине.

БАРСКАЯ КОНФЕДЕРАЦИЯ И ПЕРВЫЙ РАЗДЕЛ ПОЛЬШИ

В 1768 году Польша подписала с Россией договор о вечной дружбе, согласно кото-

**KONFEDERACJA BARSKA
I PIERWSZY ROZBIÓR POLSKI**

W 1768 roku Polska podpisała z Rosją traktat o wieczystej przyjaźni, na mocy którego Katarzyna miała być gwarantem niezmienności granic i ustroju Rzeczypospolitej. Coraz liczniejsze wojska rosyjskie okupowały polskie ziemie. Na porządku dziennym było zastraszanie posłów, a także aresztowania i wywózki protestujących w głąb Rosji. Jako odpowiedź na te działania w lutym 1768 roku w Barze na Podolu zawiązано konfederację w celu obrony praw katolików i niezależności państwa. Konfederaci barscy, dowodzeni przez Kazimierza Pułaskiego, przez cztery lata toczyli nierówną partyzancką wojnę przeciwko wojskom królewskim i rosyjskim. Kres tych zmagających nastąpił, kiedy doprowadzeni do rozpacz konfederaci próbowali porwać króla, mając nadzieję, że zastraszony władca przejdzie na ich stronę. Zamach się nie udał, ale posłużył za pretekst Rosji, Austrii i Prusom do dokonania pierwszego rozbioru Polski. Aby uprawomocnić ten gwałt, zmusiły one króla do zwołania sejmu, który miał rozbiór potwierdzić. W Warszawie zebrała się garstka tchórzy i wiernych stronników Rosji. W drzwiach sejmowych własną pierś próbował zagrozić im drogę poseł nowogrodzki Tadeusz Rejtan. Pięknie upamiętnił ten gest rozpacz nasz malarz narodowy Jan Matejko.

PRÓBY REFORM WEWNĘTRZNYCH

Dramat rozbioru uzmysłowił światłej części społeczeństwa, jak smutny los czeka kraj, jeżeli nie uda się przeprowadzić reform. Zależność Polski od mocarstw sąsiednich, zwłaszcza Rosji, pogłębiała się. W 1775 roku powstała Rada Nieustająca (przez Polaków nazywana „Zdradą Nieustającą”), która była narzędziem wpływów Rosji oraz Prus na rządy w państwie. Na czele Rady stał król. Senatorowie i szlachta byli w różny sposób przekupywani lub zastraszani. Wszystko to działo się publicznie, bez cienia wstydu. Z Rzeczypospolitej uczyniono zabawkę w rękach sąsiadów i ich popleczników. ■

рому Екатерина выступала гарантом незыблемости границ и политического строя Речи Посполитой. Русские войска все больше оккупировали польские земли. Запугивание послов, аресты и ссылки протестующих в Россию были обычным явлением. В ответ на эти действия в феврале 1768 года в Баре на Подолье была создана конфедерация для защиты прав католиков и независимости государства. Барские конфедераты во главе с Казимиром Пуласким в течение четырех лет вели неравную партизанскую войну против королевской и российской армии. Доведенные до отчаяния конфедераты попытались похитить короля, надеясь, что запуганный король перейдет на их сторону. Переворот провалился, но он послужил для России, Австрии и Пруссии предлогом для первого раздела Польши. Чтобы узаконить этот беспредел, они заставили короля созвать Сейм для провозглашения аннексии. В Варшаве собралась горстка трусов и преданных сторонников России. У дверей Сейма Посол от Новогрудского воеводства Тадеуш Рейтан попытался преградить им путь грудью. Знаменитый польский художник Ян Матейко прекрасно запечатлел этот жест отчаяния на своей картине.

ПОПЫТКИ ВНУТРЕННИХ РЕФОРМ

Трагедия первого раздела Польши заставила просвещенную часть общества осознать, какая печальная судьба ждет страну, если необходимые реформы не будут осуществлены. Зависимость Польши от соседних держав, особенно от России, усиливалась. В 1775 году был учрежден Постоянный совет (поляки его назвали «Постоянное предательство»), который был инструментом российского и прусского влияния на правительство в государстве. Король возглавлял этот Совет. Сенаторов и шляхту подкупали и запугивали разными способами. Все это происходило публично, без тени стыда. Польшу превратили в игрушку в руках приграничных государств и их сторонников. ■

Jan Matejko, Rejtan. Upadek Polski, 1866 / Ян Матейко, Рейтан. Упадок Польши, 1866

BIELSKO-BIAŁA – MAŁO ZNANA PEREŁKA NA MAPIE POLSKICH MIAST

БЕЛЬСКО-БЯЛА – ЖЕМЧУЖИНА НА КАРТЕ ПОЛЬСКИХ ГОРОДОВ

Bielsko-Biała to miasto na południu Polski, położone u stóp Beskidów, które średniemu i starszemu pokoleniu Polaków kojarzy się głównie z Bolkiem i Lolkiem czy Reksiem – bohaterami polskich filmów animowanych dla dzieci – oraz z Polskim Fiatem 126 p, tak zwanym „Maluchem”. Popularne kreskówki były produkowane w Studiu Filmów Rysunkowych, a „Maluchy” w Fabryce Samochodów Małolitrażowych – a wszystko to w epoce PRL, kiedy Bielsko-Biała było dużym ośrodkiem przemysłowym, stolicą województwa.

Бельско-Бяла – город на юге Польши, расположенный у подножья Бескидских гор, который у среднего и старшего поколения поляков ассоциируется преимущественно с Болеком и Лелеком или Рексом – героями польских мультфильмов, а также с польским автомобилем Fiat 126 p, так называемым «Малюхом». Популярные мультфильмы производились на Студии анимационных фильмов, а «Малюхи» – на заводе малолитражных автомобилей – все это в эпоху Польской Народной Республики, когда Бельско-Бяла была крупным промышленным центром и столицей воеводства.

Może właśnie z powodu tych skojarzeń z epoką PRL niewielu mieszkańców innych regionów Polski zdaje sobie sprawę, jak bardzo urokliwe i atrakcyjne pod względem turystycznym jest to miasto. I jakże ciekawą ma historię. Ciekawostką jest, że składa się z dwóch miejscowości: **Bielska** i **Białej**, leżących na dwóch przeciwległych brzegach rzeki Białej, która oddzielała region Małopolski od Śląska. Bielsko powstało w XIII wieku i należało do Śląska. Początki Białej, należącej do Małopolski, sięgają wieku XVI. Śląskie Bielsko już w wieku XIV znalazło się w granicach królestwa czeskiego, a następnie wraz z nim zostało włączone do monarchii Habsburgów. Natomiast Biała pozostawała w granicach

Izabela Korybut-Daszkiwicz przy pomniku Reksia / Изабела Корибут-Дашкевич и Рекс

Rzeczypospolitej aż do pierwszego rozbioru w 1772 roku. Po tej dacie obie miejscowości były częścią Austrii. Do państwa polskiego powróciły dopiero w 1918 roku – po pierwszej wojnie światowej. A w 1951 roku zostały połączone w jeden organizm miejski.

Bielsko-Biała nazywane jest „Małym Wiedniem”, gdyż posiada wiele zabytków nawiązujących stylem do architektury wiedeńskiej z końca XIX i początku XX wieku. Niektóre budowle zostały zaprojektowane przez wiedeńskich architektów, inne przez wybitnych twórców miejscowych. Perełek architektury znajdziemy w tym mieście mnóstwo. Jedną z nich jest secesyjna kamienica „Pod żabami” wzniesiona około 1903 roku według

Polski w 1772 roku. После этой даты оба города стали частью Австрии. В состав Польского государства они вернулись только в 1918 году – после Первой мировой войны. А в 1951 году Бельско и Бяла были объединены в один городской организм.

Бельско-Бялу называют «Маленькой Веной», потому что здесь расположено множество памятников, по стилю относящихся к венской архитектуре конца XIX – начала XX веков. Некоторые здания спроектированы венскими архитекторами, другие – выдающимися местными мастерами. В городе сохранилось много архитектурных жемчужин. Одной из них является дом «Под лягушками», построенный в стиле модерн

Pomnik Marcina Lutra /
Памятник Мартину Лютеру

projektu Emanuela Rosta juniora, należąca do Rudolfa Nahowskiego, który był członkiem rady miejskiej i właścicielem renomowanej winiarni. Nad portalem wejściowym widać rzeźby uczujących żab, fasadę zdobią pełzające chrząszcze. Z innych obiektów warto wymienić eklektyczny gmach **Teatru Polskiego**, wzniesiony w latach 1889-1890 według projektu Emila Rittera von Förstera, **budynek dworca kolejowego** z 1889 roku, którego wnętrze zdobią piękne freski, czy przebudowaną w latach 1908-1910 przez wiedeńskiego architekta Leopolda Bauera **katedrę św. Mikołaja** z neoromańskim portalem, secesyjnymi witrażami i wysoką na 61 metrów wieżą. Ogromnie cieszy fakt, że zabytki architektury są z wielką dbałością restaurowane, dzięki czemu miasto zachowuje swój niepowtarzalny klimat.

Warto zwrócić uwagę na to, że w Bielsku-Białej znajduje się jedyny w Polsce **pomnik Marcina Lutra** – dzieło wiedeńskiego rzeźbiarza Franciszka Vogla z 1900 roku. Pomnik stoi nieopodal **zabytkowego kościoła ewangelicko-augsburskiego Zbawiciela**, w dzielnicy zwanej Bielskim Syjonem, zamieszkiwanej dawniej przez ewangelików. Trzeba podkreślić, że Bielsko należało do najważniejszych ośrodków protestantyzmu w katolickiej Austrii. I chociaż liczba ewangelików z biegiem czasu stopniowo malała, Bielsko-Biała wciąż jest jednym z głównych ośrodków kultury luteranckiej w Polsce. Mają tu swoją siedzibę władze diecezji cieszyńskiej Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, działa ewangelickie Wydawnictwo „Augustana”, wydawane jest czasopismo „Zwiastun Ewangelicki”. Nieśamowitym miejscem w tej dzielnicy jest stary, nieczynny już **cmentarz ewangelicki**, założony w pierwszej połowie XIX wieku. Spoczywa na nim wielu zasłużonych obywateli dawnego Bielska: burmistrzowie, przemysłowcy, pastory, działacze społeczni. Po wojnie, w komunistycznej Polsce cmentarz był stale niszczone, władze domagały się usunięcia niemieckojęzycznych nagrobków. Po 1989 roku niewielka część zabytkowych nagrobków została odrestaurowana przez miasto. Dziś cmentarz stanowi enklawę dzikiej i bujnej przyrody w centrum miasta. Porastają go drzewa – pomniki przyrody, oplecione bluszczem. Nagrobki, mury cmentarza i alejki obrosnięte są licznymi gatunkami roślin. Dobrze się tutaj czują ptaki (zwłaszcza w okresie lęgowym) i małe ssaki.

Tym, co przyciąga do Bielska-Białej poza zabytkami architektury, jest jej górskie położenie i świetna infrastruktura turystyczna. W granicach miasta znajduje się aż siedemnaście szczytów górskich. Na jeden z nich – **Szyndzielnię** (1028 m n.p.m.) – można wje-

Teatr lalkowy „Banialuka” –
na ścianie budynku sgraffito
Jana Zippera z lat 60. XX wieku /
Кукольный театр «Баниалука» –
на стене здания сграффито
Яна Циппера 1960-х годов

Lidia w Muzeum „Stara Fabryka”
utworzonym w dawnej fabryce sukna
i towarów wełnianych Karola Bütnera /
Лидия в музее «Старая фабрика»,
созданном в бывшей суконно-
шерстяной фабрике Кароля Бютнера

chać nowoczesną kolejką linową. A stamtąd powędrować dalej na pobliski Klimczok, Kozią Górę czy inne szczyty Beskidu Śląskiego. Przy szlakach działają schroniska turystyczne, gdzie można odpocząć, posilić się, przenocować. Niektórymi szlakami zawędrujemy do sąsiednich Czech lub Słowacji. Zimą te tereny są rajem dla narciarzy ze względu na odpowiednią infrastrukturę – stoki narciarskie, wyciągi, schroniska, hotele. W innych porach roku Bielsko-Biała przyciąga nie tylko miłośników pieszych wycieczek górskich, ale także rowerzystów. Wokół miasta wytyczono mnóstwo rowerowych tras turystycznych, przeznaczonych przede wszystkim dla rowerów górskich.

W mieście z takim potencjałem i historią nie może zabraknąć ciekawej oferty kulturalnej. Chyba najbardziej spektakularne są dwie cykliczne imprezy: Międzynarodowy Festiwal Sztuki Lalkarskiej, organizowany co dwa lata przez **Teatr Lalek „Banialuka”**, który działa w Bielsku-Białej od 1947 roku i jest jednym z najbardziej znaczących teatrów lalek w Polsce, oraz „Bielska Zadymka Jazzowa” – międzynarodowy festiwal muzyki jazzowej, który w tym roku odbył się po raz dwudziesty piąty.

A zatem warto odwiedzić Bielsko-Białą i odkryć w tym pięknym, interesującym mieście coś dla siebie. ■

Izabela Korybut-Daszkiwicz

Detal Kamienicy Pod Żabami / Портал дома «Под лягушками»

около 1903 года по проекту Эмануэля Роста-младшего и принадлежавший Рудольфу Наховскому, члену городского совета и владельцу известной винодельни. Над входным порталом здания расположены скульптуры пирующих лягушек, а его фасад украшен ползающими жуками. Среди других строений стоит упомянуть эклектичное здание **Польского театра** 1889-1890 годов по проекту Эмиля Риттера фон Ферстера, **железнодорожный вокзал** 1889 года, интерьер которого украшен прекрасными фресками, и **собор Св. Николая** с неороманским порталом, витражами в стиле модерн и башней высотой 61 метр. Особенно радует тот факт, что памятники архитектуры реставрируются здесь с особой тщательностью, благодаря чему город сохраняет свою неповторимую атмосферу.

Stary cmentarz ewangelicki na Bielskim Syjonie / Старое евангелическое кладбище в районе Бельский Сион

Стоит отметить, что в Бельско-Бяле находится единственный в Польше **памятник Мартину Лютеру** – работа венского скульптора Франчишка Фогеля 1900 года. Памятник стоит рядом с исторической **евангелическо-аугсбургской церковью Спаса**, в районе Бельский Сион, ранее населенном евангелистами. Следует подчеркнуть, что Бельско

был одним из важнейших центров протестантизма в католической Австрии. И хотя число евангелистов с течением времени постепенно уменьшалось, Бельско-Бяла по-прежнему остается одним из главных центров лютеранской культуры в Польше. Здесь находится руководство Чешинской епархии Евангелическо-Аугсбургской церкви, евангелическое издательство «Августан», где издается журнал «Евангелический вестник». Удивительным местом в этом районе является старое, уже не действующее **евангелическое кладбище**, основанное в первой половине XIX века. Здесь похоронены многие выдающиеся горожане бывшего Бельско: бурмистры, промышленники, пасторы, общественные деятели. После войны, во времена коммунистической Польши, кладбище постоянно разрушалось, а власти требовали убрать немецкоязычные надгробия. После 1989 года небольшая часть исторических надгробий была восстановлена городскими властями. Сегодня кладбище представляет собой анклав дикой и буйной природы в центре города. Деревья – памятники природы, увиты плющом. Надгробия, стены кладбищ и аллеи покрыты многочисленными видами растений. Здесь хорошо себя чувствуют птицы (особенно в период размножения) и мелкие млекопитающие.

Бельско-Бяла, помимо памятников архитектуры, привлекает горным расположением и развитой туристической инфраструктурой. В черте города находится целых семнадцать горных вершин. На одну из них – **Шиндзельню** (1028 м над ур. моря) – можно добраться с помощью современной

канатной дороги, а оттуда отправиться к близлежащим горам Климчок, Козья Гура или другим вершинам Силезских Бескидов. Вдоль троп есть туристические базы, где можно отдохнуть, поесть и переночевать. По некоторым маршрутам можно попасть в соседнюю Чехию или Словакию. Зимой эти районы представляют собой рай для лыжников благодаря соответствующей инфраструктуре – горнолыжным трассам, подъемникам, базам, отелям. В другое время года Бельско-Бяла привлекает не только любителей горных походов, но и велосипедистов. По городу проложено множество велосипедных туристических маршрутов, предназначенных в первую очередь для горных велосипедов.

Lidia w kolejce gondolowej na Szyndzielnię / Lidia в гондольном подъемнике на Шиндзельню

В городе с таким потенциалом и историей должна быть интересная культурная жизнь. Пожалуй, самыми зрелищными являются два циклических мероприятия: Международный фестиваль кукольного искусства, организуемый каждые два года **Театром кукол «Баниалюка»**, который действует в Бельско-Бялях с 1947 года и является одним из самых значительных кукольных театров в Польше, а также «Bielska Zadymka Jazzowa» – международный фестиваль джазовой музыки, который состоялся в этом году в двадцать пятый раз.

В заключение хочу сказать, что стоит посетить Бельско-Бялу и открыть что-то для себя в этом красивом, интересном городе. ■

Изабела Кобыт-Дашкевич

«Биз бардыгына тамак-аш беришибиз керек, үй-жайсыздарга орун, ал эми кийими жок-торго кийим-кечек, үстүндө чатыры жана бир сындырым наны жок адам, ал аман калуу үчүн уурулук кылууга же кайыр суроого мажбур болот».

Адам Хмелевский

АДАМ ХМЕЛЕВСКИЙ – СҮРӨТЧҮДӨН ЫЙЫК ДИН КЫЗМАТКЕРИНЕ ЧЕЙИН

Адам Хмелевский таланттуу сүрөтчү болгон жана ал өз доорунун улуу жаратуучулары: Александр Герымский, Юзеф Хелмонский, Леон Вычулковский, Хелена Моджеевская жана Генрик Сенкевичтер менен дос болгон. Аны поляк импрессионизминин көрүнүктүү өкүлү деп айтышат, бирок ага атак-даңк алып келген анын иши эмес эле. Бул кереметтүү адам бардык атак-данктан баш тартып, бүт өмүрүн эң начар жашаган адамдарга арнаган. Аны... «бардыгы үчүн дасторкондогу нан сыяктуу жана ал нанды ар бир адам үзүп жеп тоюнса болот» деп мүнөздөшкөн.

Адам Хмелевский 1845-жылы 20-августта Краковго жакын Иголомдо жакыр дворяндардын үй-бүлөсүндө туулган. Ал өтө эрте каза болгон Войцех менен Юзефтин үй-бүлөсүндөгү үч баланын эң улуусу эле. Бул анын инсандык калыптанышына чоң из калтырган.

Адам адегенде Санкт-Петербургдагы кадет окуу жайында окуган, андан соң Пулавда-

гы айыл чарба окуу жайынын студенти болгон. 1863-жылы орус самодержавиесине каршы январь көтөрүлүшү башталганда 18 жаштагы улан козголоңчуларга кошулган. Млеховдун жанындагы жеңилип калган салгылашууда ал жардар болуп, туткунга алынган. Ал жерде эч нерсе жок шарттарда наркозсуз буту кесилген. Бул аны чөктүргөн жок, ал

Леон Вычулковский.
Альберт Ыйыктын портрети,
1934-ж.

өжөрлүк менен жашоо жолун издөөнү улантты. Туткундан чыккандан кийин куугунтукка кабылбаш үчүн Францияга кеткен.

1864-жылы Парижде Адам Хмелевский сүрөт тарта баштаган. 1865-жылы мунапыс жарыялангандан кийин Варшавага кайтып келип, ал жерден живопись боюнча окуусун улантып, кийин Мюнхендеги Көркөм сүрөт Академиясын бүтүргөн.

1874-жылы Адам Хмелевский Краковго кайтып келген. Ал сүрөт тартууну улантып, көбүрөөк диний темаларга кайрыла баштаган. Турмуш жолун издөө максатында, ал иезуит орденине барып кошулат, бирок алты айдан кийин ал өзүнүн новициатын токтотуп, Подольдагы агасы Станиславга кетет.

Адам Хмелевский (солдо) эжеси жана агалары менен

...Альберт биз үчүн теңдешсиз үлгүлүү адам. (...) ал аскетизмде жашоого ант берген, эч кандай фонддорду же уюмдарды башкарбады жана бул ишке бүткүл өзүн тартуулады. Ал өзүнө эч нерсе калтырбастан, бүткүл жан дүйнөсүн Кудайга жана жакындарына арнап, жада калса искусствону, атак-даңкты, карьерасын да таштаган. Ал эми бүгүнкү күндө биз үчүн «өзүн арноо» деген принцип кандай болушу мүмкүн? Бул биздин күнүмдүк ишибизден башка эч нерсе эмес, убактыбызды, күчүбүздү, ден соолугубузду курмандыкка чалуу менен бирге, «бардыгы үчүн дасторкондогу нандай боорукер» болуу.

Кароль Войтыла (Папа Иоанн Павел II) Альберт жөнүндө

Адам Хмелевский. Кат, 1870-ж.

ат алып, ошону менен Ыйык Франциск Асиздин жашоо принциптерине негизделген жаңы монастырдык тартиптин пайдубалын түптөгөн, Альбертин бир туугандар (1888-ж.) бул кызматты улантышкан.

Альберт 1916-жылы 25-декабрда Краковдо каза болгон. 1938-жылы Президент Игнаций Мостицкий аны көз карандысыздык үчүн күрөштөгү жана коомдук иштердеги көрүнүктүү жетишкендиктери үчүн өлгөндөн кийин *Polonia Restituta* Орден Лентасы менен сыйлаган.

1983-жылы Краковдо Ыйык Иоанн Павел II Альбертти Ыйык катары белгилеп, ал эми 1989-жылы Римде Ыйыктар катарына кошулган. ■

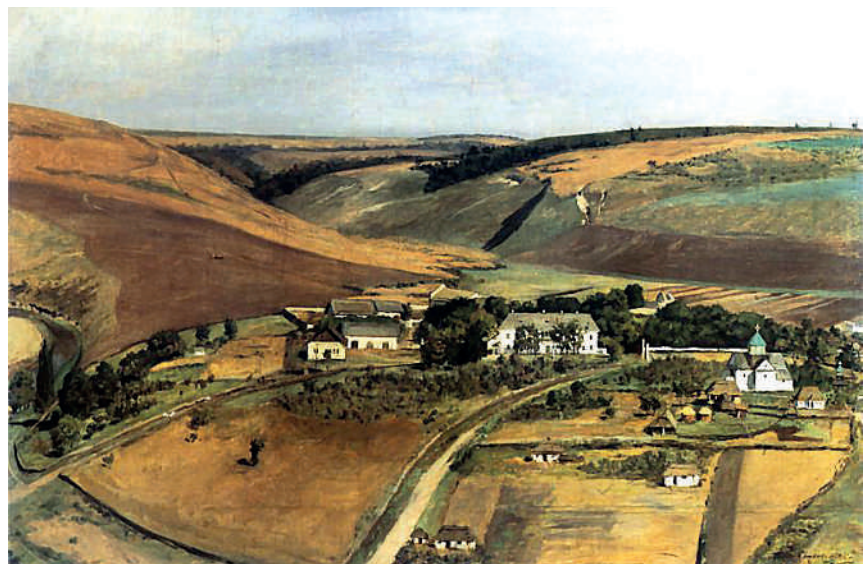
Адам Хмелевский. *Ессе Ното*, 1879-ж.

Анын жашоосундагы бурулуш учуру, адамдардын азабын жана баардык кыйынчылыгын өзүнө алган Христосту чагылдырган *Ессе Ното* аттуу сүрөтүнүн жаралышы болду. Ошол учурдан кийин анын жашоосунда чыгармачылык экинчи орунда калды, сүрөткө караганда, Адам Хмелевскийди адам бул – Кудай сымал жана тирүү образ экендиги катары кызыктыра баштайт.

Кедейлер жана жакырлар жашаган коркунучтуу жакырчылыкты көрүп, Адам Хмелевский ар кандай кайрымдуулук коомдорунда иштей баштаган, бирок көп өтпөй бай филантроптордун кайрымдуулугу чыныгы кайрымдуулук менен эч кандай окшоштугу жок экенин түшүнгөн. Хмелевский өз өмүрүн жакырларга жана ка-

роосуз калгандарга кызмат кылууга арноону чечкен. Үйсүз калгандар үчүн баш калкалоочу жайларды түзө баштады. Өзүнүн материалдык ресурстары жок болгондуктан, кедей-кембагалдарды багуу үчүн садака чогултуп, жетим балдар, майыптар, кары-картаңдар жана айыккыс оорулуулар үчүн үйлөрдү курган. Жумушсуздарга жумуш табууга жардам берген. Ал өзү жакырлар менен чогуу жашаган. Көптөр аны психикалык жактан соо эмес деп эсептешкен, бирок көп өтпөй анын кылган иштери шаарда кылмыштуулуктун азайышына таасир эткенине ынанышкан. Бара-бара Хмелевскийге кошулган пикирлештери пайда боло баштады.

1887-жылы кардинал Альбин Дунаевскийдин макулдугу менен Адам Хмелевский монастырдык ант берип, андан соң бир жылдан кийин түбөлүк ант берген да, Альберт деген жаңы

Адам Хмелевский. *Завале айылы*, 1883-ж.

W BIAŁYMSTOKU SPOCZĘŁY DOCZESNE SZCZĄTKI GENERAŁA LUDWIKA KMICICA-SKRZYŃSKIEGO

26 sierpnia 2023 roku w Białymstoku odbyły się uroczystości związane ze sprowadzeniem z Wielkiej Brytanii do Polski doczesnych szczątków generała Ludwika Kmicica-Skrzyńskiego. Żołnierz Legionów Polskich Józefa Piłsudskiego, dowódca Brygady Kawalerii „Białystok”, przewodniczący Białostockiego Związku Harcerstwa Polskiego po latach emigracji, dzięki inicjatywie rodziny, wspartej przez Rząd RP, IPN i instytucje państwowe, spoczął na Polskiej Ziemi. Msza Święta żałobna w Bazylice Mniejszej Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny rozpoczęła się o godzinie 13:30. Następnie, w asyście wojskowej, trumna została przewieziona na Cmentarz Miejski, gdzie około godziny 15:00 nastąpiło jej złożenie do grobu oraz odsłonięcie pomnika generała.

Szczątki generała zostały ekshumowane z cmentarza Southern w Manchesterze. W tym mieście generał spędził ostatnie lata swojego życia i tam został pochowany w 1972 roku. 22 sierpnia br. o godz. 12:00 w kościele Miłosierdzia Bożego w Manchesterze odbyła się Msza Święta i spotkanie wspomnieniowe o generale. Trumna została przewieziona samolotem wojskowym do Polski. Uroczystości w Białymstoku odbyły się w asyście honorowej Wojska Polskiego. Wydarzenie miało charakter otwarty i mogli w nim wziąć udział wszyscy zainteresowani.

Generał Ludwik Kmicic-Skrzyński (1893-1972) – żołnierz Legionów Polskich Józefa Piłsud-

skiego – był jednym z kawalerzystów słynnej „siódemki Beliny”. Do służby w szeregach Wojska Polskiego został przyjęty w 1918 roku. W czasie zamachu majowego w 1926 roku opowiedział się po stronie zbuntowanych wojsk marszałka Józefa Piłsudskiego. W 1929 roku objął dowództwo nad Brygadą Kawalerii „Białystok”, przemianowaną w 1937 roku na Podlaską Brygadę Kawalerii, a w 1938 roku został mianowany na stopień generała brygady. Aż jedenastokrotnie był przedstawiany do odznaczenia Krzyżem Walecznych. Udzielał się również społecznie, przed wybuchem wojny był przewodniczącym Zarządu Okręgu Białostockiego Związku Harcerstwa Polskiego.

Ludwik Kmicic-Skrzyński
ur. 26.08.1893 r. w Odessie –
zm. 14.02.1972 r. w Manchesterze

Po zakończeniu II wojny światowej próbował dostać się do Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Po wymuszonej demobilizacji wyjechał do Wielkiej Brytanii i zamieszkał w Manchesterze. Pracował tam jako robotnik fizyczny, potem jako przedstawiciel handlowy. Był działaczem organizacji kombatanckich oraz współpracownikiem Instytutu Józefa Piłsudskiego w Londynie. Zmarł 14 lutego 1972 roku w Manchesterze.

– *Pochówek Ludwika Kmicica-Skrzyńskiego w Białymstoku, mieście, w którym przez 10 lat pełnił funkcję dowódcy garnizonu, będzie symbolicznym domknięciem historii jego życia i pracy na rzecz wolnej Ojczyzny* – mówi Wojciech Labuda, Pełnomocnik Prezesa Rady Ministrów ds. Ochrony Miejsc Pamięci.

Przedsięwzięcie, w ramach którego do Polski sprowadzone zostają między innymi szczątki generała Kmicica-Skrzyńskiego, służy przypomnieniu postaci polskiego życia emigracyjnego, czasów, w których przyszło emigrantom działać, oraz wyzwania, jakim usiłowali sprostać.

To hołd złożony weteranom walk o wolność i niepodległość Polski, którzy podtrzymywali polskie tradycje oraz kulturę w środowisku emigracyjnym.

– *Cieszę się z powrotu generała do Ojczyzny. To, jakim człowiekiem i żołnierzem był Ludwik Kmicic-Skrzyński, najlepiej oddają słowa umieszczone na jego płycie nagrobnej: „Życie poświęcił Ojczyźnie, serce kawalerii polskiej”. Był znakomitym żołnierzem, udzielał się także społecznie, m.in. w Związku Harcerstwa Polskiego. Na miejsce jego ostatniego spoczynku została wybrana Kwatera Żołnierzy Polskich na Cmentarzu Miejskim w Białymstoku. Generał po latach żołnierskiej służby, a potem życia na przymusowej emigracji spocznie wśród swoich kolegów – mówi Jan Ślusarczyk, prezes białostockiego oddziału Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego i wspólnie z rodziną*

generała inicjator sprowadzenia jego doczesnych szczątków do Ojczyzny.

Wydarzeniu towarzyszyła wystawa plenerowa prezentująca postać generała Kmicica-Skrzyńskiego, przygotowana przez Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku wraz z Muzeum Wojska w Białymstoku. Wystawę można było oglądać od 18 sierpnia do 1 września przed Archikatedrą Białostocką.

Działanie jest realizowane z inicjatywy rodziny generała i białostockiego oddziału Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego na zlecenie Kancelarii Prezesa Rady Ministrów przez Fundację „Pomoc Polakom na Wschodzie” im. Jana Olszewskiego we współpracy z Instytutem Pamięci Narodowej, Ministerstwem Obrony Narodowej, Konsulatem Generalnym w Manchesterze oraz Miastem Białystok.

Pomnik nagrobny weterana walk o wolność i niepodległość Polski został ufundowany przez Instytut Pamięci Narodowej. ■

Zdjęcia R. Majewskiego

Projekt objęty jest Honorowym Patronatem
Prezesa Rady Ministrów Mateusza Morawieckiego

Projekt objęty jest Honorowym Patronatem
Ministra Obrony Narodowej Mariusza Błaszczaka

Projekt jest finansowany ze środków
Kancelarii Prezesa Rady Ministrów RP
w ramach zadania publicznego dotyczącego pomocy
Polonii i Polakom za Granicą 2023

VI ŚWIATOWY ZJAZD POLONII

W dniach od 29 czerwca do 2 lipca 2023 roku uczestniczyłam w VI Światowym Zjeździe Polonii i Polaków z Zagranicy, który odbył się w Warszawie. Organizatorami Zjazdu były Rada Polonii Świata oraz Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”. Patronat honorowy nad Zjazdem objął Prezydent RP Andrzej Duda.

Zjazd rozpoczął się Mszą św. w intencji Ojczyzny w archikatedrze warszawskiej, celebrowaną przez metropolitę warszawskiego kard. Kazimierza Nycza. W swoich słowach, skierowanych do przedstawicieli Polonii z całego świata, kardynał podkreślił jedność i powszechność Kościoła oraz związek z uroczystością Świętych Apostołów Piotra i Pawła, których wiara stała się fundamentem, na którym zbudowany jest Kościół Chrystusowy.

Kardynał Kazimierz Nycz życzył uczestnikom VI Światowego Zjazdu Polonii i Polaków z Zagranicy jedności i radości ze spotkania, poważnych debat, sporów i rozmów, które prowadziłyby do jedności. Złożono wiązanek kwiatów na grobach prymasów Stefana Wyszyńskiego i Józefa Glempa, a także Ignacego Jana Paderewskiego.

SEJM POLONIJNY

Podczas spotkania inauguracyjnego w Sejmie debатовano na temat znaczenia Polonii w świecie i wyzwań przed nią stojących. Wystąpili liczni przedstawiciele Rządu RP, Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”, Rady Polonii Świata, w tym wiceprzewodniczący Tadeusz Adam Pilat, który powiedział: *Ogromna większość*

polonijnych struktur skupia Polaków wszystkich opcji politycznych i dlatego działają ponad podziałami. Zwrócił się także do władz ustawodawczych o wyraźną nowelizację wszystkich przepisów dotyczących Polonii i Polaków za granicą. Uważamy, że pozostająca poza granicami Ojczyzny jedna trzecia narodu polskiego zasługuje na właściwe przepisy prawne i właściwe miejsce w Konstytucji RP – zaapelował.

Pierwszy dzień Zjazdu zakończył się wspaniałym koncertem Państwowego Zespołu Ludowego Pieśni i Tańca „Mazowsze” w podwarszawskich Otrębusach. Była to prawdziwa uczta duchowa!

WIZYTA W OGRODACH PAŁACU PREZYDENCKIEGO

Następne dni były również wypełnione spotkaniami. W Kancelarii Prezesa Rady Ministrów wręczono odznaki honorowe „Za Zasługi dla Polonii i Polaków za Granicą”, a także nagrody im. prof. Andrzeja Stelmachowskiego w Domu Polonii w Warszawie. W Ogrodach Pałacu Prezydenckiego odbyło się spotkanie z Parą Prezydencką. Prezydent Andrzej Duda wyraził wdzięczność za wsparcie Polonii oraz podkreślił jej rolę w budowaniu Polski. *Wierzę, że wspólnie zbudujemy Polskę waszych i naszych marzeń. Silną, sprawnie działającą, bezpieczną, liczącą się w świecie, której głos jest wszędzie słyszalny – powiedział Prezydent. Para Prezydencka znalazła czas, aby każdy mógł sobie zrobić z nią pamiątkowe zdjęcie, a przy okazji opowiedzieć krótko, jaką Polonię reprezentuje.*

Delegaci VI Zjazdu Polonii i Polaków z Zagranicy tradycyjnie złożyli także wieńce przed Grobem Nieznanego Żołnierza – w hołdzie tym, którzy oddali swoje życie za wolność Ojczyzny.

WIZYTA W DOMU POLONII W PUŁTUSKU

Część spotkań odbyła się w Domu Polonii w Pułtusku. Poruszano tematy związane z sa-

morządnością, statusem struktur polonijnych, przedsiębiorczością, rolą oświaty i kultury polonijnej, a także rolą młodzieży polonijnej w promowaniu polskości. Dużo mówiono o potrzebie upowszechniania nauki języka polskiego, czemu ma służyć nowo powstały Instytut Rozwoju Języka Polskiego im. Świętego Maksymiliana Marii Kolbego.

Na zakończenie obrad zostały przyjęte dokumenty Zjazdu. W czasie przerwy była także możliwość popłynięcia gondolą po Narwi, co sprawiło nam ogromną przyjemność.

ZNACZENIE ZJAZDU POLONII

Zjazd Polonii i Polaków z Zagranicy jest istotnym wydarzeniem dla Polonii, umacnia tożsamość i więzi między Polonią a Ojczyzną. To wspaniała okazja, by wymienić się doświadczeniami, nauczyć się czegoś nowego, poznać ciekawych ludzi. Bardzo się cieszę, że mogłam wziąć udział w tym istotnym forum polonijnym, reprezentować Polonię z Kirgistanu i teraz podzielić się swoimi wrażeniami. Bardzo dziękuję Konsulatowi Generalnemu RP w Ałmaty za sfinansowanie biletu lotniczego do Polski, dzięki czemu Polonia kirgiska ma szansę jeszcze bardziej zbliżyć się do Polski i wspólnie budować silniejszą więź. ■

Zenona Ślżak-Biegaliżew

VI ВСЕМИРНЫЙ КОНГРЕСС ПОЛОНИИ

С 29 июня по 2 июля 2023 года я приняла участие в VI Всемирном конгрессе Полонии и поляков за рубежом, который проходил в Варшаве. Его организаторами выступили Совет Всемирной Полонии и Объединение «Вспульнота Польска». Мероприятие проходило под патронатом президента Республики Польша Анджея Дуды.

Работа Конгресса началась в Варшавском архикафедральном соборе со Святой Мессы за Отчизну, совершенной митрополитом Варшавским кардиналом Казимиром Нычем. В своих словах, адресованных представителям польской общины всего мира, кардинал подчеркнул единство и общность Костела, а также связь с торжеством Святых Апостолов Петра и Павла, чья вера стала фундаментом, на котором построена христианская Церковь.

Кардинал Казимир Ныч пожелал участникам VI Всемирного конгресса Полонии и поляков за рубежом единства и радости от встречи, серьезных дебатов, споров и разговоров, которые приведут к единству. Также были возложены букеты цветов на могилах Примасов Стефана Вышинского и Юзефа Глемпа, а также Игнация Яна Падеревского.

СЕЙМ С ПОЛОНИЕЙ

На инаугурационном заседании в Сейме обсуждалось значение Полонии в мире и проблемы, с которыми она сталкивается. Выступали многочисленные представители правительства Республики Польша, Объединения «Вспульнота Польска» и Совета Всемирной Полонии, в том числе вице-председатель Тадеуш Адам Пилат, который сказал: *«Подавляющее большинство полонийных структур объединяют поляков всех политических взглядов и, следовательно, действуют вне разногласий»*. Он также обратился к законодательным властям с предложением внести четкие поправки во все законы, касающиеся Полонии и поляков за рубежом. *«Мы считаем, что одна треть польского народа, остающаяся за пределами Отчизны, заслуживает соответствующих*

правовых положений и должного места в Конституции Республики Польша», – подчеркнул он.

Первый день Конгресса завершился прекрасным концертом Государственного народного ансамбля песни и танца «Мазовше» в Отрембусах под Варшавой. Это был настоящий праздник для души!

ПОСЕЩЕНИЕ САДА ПРЕЗИДЕНТСКОГО ДВОРЦА

Следующие дни также были наполнены встречами. В Канцелярии Председателя Совета Министров были вручены почетные знаки «За заслуги перед Полонией и поляками за рубежом», а также награды им. проф. Анджея Стельмаховского в Доме Полонии в Варшаве. В саду Президентского дворца состоялась встреча с Президентской четой. Президент Анджей Дуда выразил благодарность за поддержку польской общины и подчеркнул ее роль в строительстве Польши. *«Я верю, что вместе мы построим Польшу вашей и нашей мечты. Сильную, эффективную, безопасную, важную в мире, чей голос слышен повсюду»*, – сказал Анджей Дуда. Президентская чета нашла время, чтобы каждый смог сфотографироваться с ними на память, а также коротко рассказал о Полонии, которую он представляет.

Делегаты VI конгресса Полонии и поляков за границей традиционно возложили венки к Могиле

Неизвестного солдата – в дань уважения тем, кто отдал свою жизнь за свободу Родины.

ПОСЕЩЕНИЕ ДОМА ПОЛОНИИ В ПУЛТУСКЕ

Некоторые встречи проходили в Доме Полонии в Пултуске. Обсуждали проблемы самоуправления, статус польских структур, предпринимательство, роль польского образования и культуры, а также роль польской молодежи в продвижении польскости. Много говорилось о необходимости популяризации изучения польского языка, чем будет заниматься недавно созданный Институт развития польского языка им. Святого Максимилиана Марии Кольбе.

По итогам заседания были приняты документы Конгресса. В перерыве у нас также была возможность покататься на гондоле по реке Нарев, что доставило нам огромное удовольствие.

ЗНАЧЕНИЕ КОНГРЕССА ПОЛОНИИ

Конгресс Полонии и поляков за границей является важным событием для польской диаспоры, он укрепляет идентичность и связи между Полонией и Родиной. Это прекрасная возможность обменяться опытом, узнать что-то новое и познакомиться с интересными людьми. Я очень рада, что смогла принять участие в этом важном полонийном форуме, представлять Полонию Кыргызстана и теперь поделиться своими впечатлениями. Я хотела бы поблагодарить Генеральное консульство Республики Польша в Алматы за финансирование авиабилета в Польшу, благодаря чему кыргызская Полония имеет возможность стать еще ближе к Польше и совместно установить еще более крепкую связь между нами. ■

Зенона Слензак-Бегалиева

HIPOTERAPIA NAD ISSYK-KULEM

POSZUKIWANIA KONIA

Zakup konia w Kirgistanie w miesiącu czerwcu nie jest sprawą łatwą. Po pierwsze, nie funkcjonuje tam, tak powszechne w Polsce, ogłaszanie sprzedaży przez internet. Ot, trzeba iść do wioski, popytać sąsiadów lub jechać na bazar wcześniej rano w niedzielę i tam szukać szczęścia. Kolejnym utrudnieniem jest fakt, że większość koni, które na co dzień nie są użytkowane przez gospodarzy, znajduje się już wysoko w górach. Jak się okazało, następną przeszkodę stanowią różnice kulturowe. Kiedy usłyszałyśmy, że mamy oglądać dwuipółletnie konie, zareagowałyśmy bardzo sceptycznie, ponieważ taki koń jest zwykle za młody na to, żeby w ogóle pracować pod jeźdźcem, a tym bardziej w hipoterapii. Jednak cóż było zrobić, spotkanie zostało już umówione.

Na miejscu okazało się, że kirgiskie dwuletnie konie są bardzo spokojne i wcale nie wyglądają tak młodo... Od słowa do słowa (trochę gestykulacji też było) doszliśmy do kuriozalnego odkrycia! Otóż Kirgizi podają wiek konia od momentu, gdy osiągnie on czwarty rok życia. Wcześniej funkcjonują następujące określenia: dla sześciomiesięcznego konia – „kołun”, dla dwuletniego – „taj”, dla trzyletniego – „kunam” i wreszcie dla czteroletniego – „byszy”. Zatem konie, które oglądałyśmy, miały ponad sześć lat. Przyjęłyśmy to z ulgą.

Ostatecznie wybrałyśmy przywiezionego specjalnie dla nas z gór, srokiego osobnika drobnej budowy, który był najbardziej zadbany i odznaczał się spokojnym i przyjaznym charakterem.

ZAJĘCIA NA SUŁTANIE DLA DZIECI Z DOMU DZIECKA

Sułtan – takie imię otrzymał nasz kirgiski koń. Przynosimy mu jabłka, czyścimy go, myjemy, kilka razy dziennie prowadzimy do jeziora, żeby mógł się napić, drapiemy go pod szyją (bo to szczególnie lubi), smarujemy maściami, aby wygoić skaleczenia, zabieramy na spacer. Chyba żaden koń w Kirgistanie nie jest tak traktowany. Dlatego chcąc nie chcąc stał się Sułtanem, a my – jego świtą.

Ale do rzeczy. Pierwszą grupą, z którą pracowałyśmy, były nastolatki z Domu Dziecka. Oprowadzanki i zajęcia jeździeckie z nimi stanowiły doskonały sprawdzian dla naszego konia. Sprawdził się pod każdym względem. Zaczynamy myśleć, w jaki sposób przetransportować go do Polski. W tym miejscu chcemy podziękować Nastii, Karinie, Kławie i chłopcu o trudnym do wymówienia imieniu. Dziękujemy za Wasz entuzjazm w obcowaniu z Sułtanem, za zaangażowanie w rozumienie naszego łamanego rosyjskiego (miałyśmy tylko trzy godziny korepetycji przed wyjazdem...) i za to, jak wspinałyśmy Dzieciakami jesteście.

KONIEC PRZYGODY, CZYLI PODSUMOWANIE HIPOWOLONTARIATU W KIRGISTANIE

Mińły trzy tygodnie od naszego powrotu do Polski, a wydaje się, jakby upłynęło już kilka miesięcy. Zwyczajne życie porwało nas w wir obowiązków i czas przyspieszył na nowo. Otrzymujemy informacje od przyjaciół z Kirgistanu, że Sułtan ma się świetnie, jest dalej dokarmiany jabłkami, jeździ na luźne przejażdżki w oczekiwaniu na kolejnego hipoterapeutę – wolontariuszkę, która ma dotrzeć do Centrum Rehabilitacji z początkiem sierpnia, aby kontynuować terapię z udziałem Sułtana.

Nasze relacje z Kirgistanu miały na celu nie tylko przybliżyć Wam skrawek tamtejszego kolorytu. Chciałyśmy przede wszystkim nagłośnić inicjatywę brata Damiana Wojciechowskiego, żeby rozpocząć działania hipoterapeutyczne w Kirgistanie, gdzie obcowanie człowieka z koniem ma wiekowe tradycje, a jednak do tej pory nie przyjął się tutaj ten rodzaj terapii. Zapotrzebowanie na wsparcie osób niepełnosprawnych jest ogromne. Każda tego typu inicjatywa jest kroplą w morzu potrzeb, jednak powoli wyznacza kierunek pozytywnych zmian na polu uświadamiania społeczeństwu, czym jest rewalidacja i rehabilitacja oraz jakie mogą nieść ze sobą korzyści.

Chcemy zachęcić polskich hipoterapeutów do wspierania tej inicjatywy. Liczymy na to, że w kolejne wakacje (czerwiec – sierpień 2024), kiedy w Ośrodku Wypoczynkowo-Rehabilitacyjnym nad jeziorem Issyk-Kul jest najwięcej grup wymagających wsparcia rehabilitacyjnego, nie zabraknie hipowolontariuszy. Pobyt w ośrodku był cudowny, zajęcia odbywały się w przyjaznej atmosferze, mimo różnic kulturowych. Poznałam precudownych ludzi, widziałam dziesiątki uśmiechów dzieci, a myślę, że do części z nich nawet się przyczyniłam. Współpraca z Sułtanem to była czysta przyjemność, bo bardzo dobrze reagował na polecenia i moje wymagania względem niego. Na chwilę obecną pracuje cierpliwie i spokojnie, nawet pod początkującym jeźdźcem. To bardzo mądra bestia, choć na początku testował mnie jak mógł. Oczywiście zgłaszam gotowość do prowadzenia zajęć hipoterapii również w przyszłym roku, jeśli będzie taka potrzeba – w ciągu lipca i sierpnia. ■

Źródło: <https://issykcenter.kg/?p=2540&lang=pl>

ИППОТЕРАПИЯ НА ИССЫК-КУЛЕ

ПОИСКИ ЛОШАДИ

Купить лошадь в Кыргызстане в июне – дело не простое. Во-первых, здесь нет, как в Польше, объявлений о продаже через интернет. Нужно идти в деревню, расспросить соседей или рано утром в воскресенье ехать на базар и поискать счастья там. Еще одна сложность заключается в том, что большая часть лошадей, которых хозяева не используют ежедневно, уже находится высоко в горах. Следующим препятствием являются культурные различия. Когда мы услышали, что увидим лошадей двух с половиной лет, то отнеслись к этому очень скептически. Такая лошадь обычно слишком молода для работы под руководством наездника, а тем более в иппотерапии. Но что поделать, встреча уже была назначена.

На месте выяснилось, что двухлетние кыргызские лошади очень спокойные и выглядят не такими уж молодыми... От слова к слову (и немного жестикуюляции) мы пришли к удивительному открытию! Кыргызцы определяют возраст лошади с момента достижения ею четырех лет. До этого используют следующие термины: для шестимесячной лошади – «колун», для двухлетней – «тай», для трехлетней – «кунам», а четырехлетней – «быштый». Итак, лошадям, которых мы рассматривали, было больше шести лет. Мы приняли это с облегчением.

В конечном итоге мы выбрали пегого, некрупного телосложения коня, привезенного специально для нас с гор, который был самым ухоженным и имел спокойный и дружелюбный характер.

ЗАНЯТИЯ НА СУЛТАНЕ ДЛЯ ДЕТЕЙ ИЗ ДЕТСКОГО ДОМА

Султан – так звали нашего кыргызского коня. Мы приносили ему яблоки, чистили его, мыли, водили его на озеро несколько раз в день, чтобы напоить, чесали его под шеей (потому что ему это особенно нравится), смазывали мазями, чтобы залечить раны, выводили его на прогулки. Думаю, что ни к одной лошади в Кыргызстане так не относятся. Поэтому вольно или невольно он стал Султаном, а мы – его свитой.

Первой группой, с которой мы работали, были подростки из детского дома. Экскурсии и занятия верховой ездой с ними стали прекрасным испытанием для нашего коня. Султан оправдал наше доверие во всех отношениях, мы даже начали думать, как его перевезти в Польшу. Здесь мы хотели бы поблагодарить Настю, Карину, Клаву и мальчика с труднопроизносимым именем. Спасибо за ваш энтузиазм в общении с Султаном, за ваше стремление понять наш ломаный русский (у нас было всего три часа занятий перед отъездом...) и за то, какие вы замечательные дети.

КОНЕЦ ПРИКЛЮЧЕНИЙ ИЛИ ИТОГ ИППОТЕРАПЕВТСТВА В КЫРГЫЗСТАНЕ

Прошло три недели с тех пор, как мы вернулись в Польшу, а кажется, что прошло уже несколько месяцев. Обычная жизнь погрузила нас в вихрь

обязанностей, и время ускорило. От наших друзей из Кыргызстана мы знаем, что Султан чувствует себя прекрасно, по-прежнему кормится яблоками, совершает неторопливые прогулки в ожидании очередного иппотерапевта-волонтера, который в начале августа должен приехать в Реабилитационный центр для продолжения терапии с Султаном.

Мы поделились нашими впечатлениями о Кыргызстане, чтобы не только показать вам частичку местного колорита. Прежде всего, мы хотели бы рассказать об инициативе брата Дамиана Войцеховского начать развитие иппотерапии в Кыргызстане, где контакт между человеком и лошадьми имеет многовековые традиции, но до сих пор этот вид терапии здесь не принят. Спрос на поддержку людей с ограниченными возможностями огромен. Каждая инициатива такого типа – это капля в море потребностей, но она постепенно задает направление позитивных изменений в сфере осознания обществом того, что такое ревалидация и реабилитация и какую пользу она может принести.

Мы хотим призвать польских иппотерапевтов поддержать эту инициативу. Надеемся, что следующим летом (июнь – август 2024 г.), когда в Центре отдыха и реабилитации на озере Иссык-Куль будет наибольшее количество групп, нуждающихся в реабилитационной поддержке, недостатка в ипповолонтерах не будет. Пребывание в центре прошло замечательно, занятия проходили в дружеской атмосфере, несмотря на культурные различия. Я встретила прекрасных людей, увидела десятки детских улыбок и, кажется, даже внесла свой вклад. Работать с Султаном было истинным удовольствием, потому что он очень хорошо реагировал на мои указания и требования к нему. Сейчас он работает терпеливо и спокойно даже с начинающими наездниками. Он очень умный, хотя поначалу меня испытывал, как мог. Конечно, я готова вести занятия иппотерапии и в следующем году, если будет необходимость – в июле и августе. ■

По материалам: <https://issykcenter.kg/?p=2540&lang=pl>

LETNIA SZKOŁA – TO JEST TO!

Pod koniec sierpnia 2023 roku nad malowniczym jeziorem Issyk-Kul odbyła się XV Letnia Szkoła Polonijna Języka Polskiego i Historii ARS POLONIA, zorganizowana przez PSKO „Odrodzenie”, a sfinansowana przez Instytut Rozwoju Języka Polskiego im. Świętego Maksymiliana Kolbego oraz Fundację Pomoc Polakom na Wschodzie.

Zajęcia rozpoczęły się w Biszkeku 21 sierpnia i w ciągu tych pierwszych paru dni dzieci mogły już się zapoznać z programem letniej szkoły, poćwiczyć język polski, wybrać utwory muzyczne do grania w zespołach i po prostu bliżej się poznać, dzięki czemu jadąc 23 sierpnia nad jezioro, już śpiewały w autokarze polskie piosenki.

Centrum Rehabilitacji w miejscowości Żenisz po raz kolejny przyjęło dzieci i młodzież z polskiego Sto-

Adela: *Letnia Szkoła ARS POLONIA rozpoczęła się w Biszkeku, a później przeniosła się nad Issyk-Kul. Program był bardzo intensywny i urozmaicony. Bardzo ciekawe były prezentacje o historii Polski, o Polakach, którzy dostali Nobla. Graliśmy w zespołach kameralnych, codziennie też były próby chóru i orkiestry. I oczywiście nauka języków: tradycyjnie polskiego, ale także angielskiego, a nawet koreańskiego.*

Rabija: *Bardzo mi się podobało na letniej szkole. To moje pierwsze spotkanie z Polską i językiem polskim. Postanowiłam uczyć się polskiego.*

warzyszenia „Odrodzenie”, a także dzieci uzdolnione muzycznie ze Szkoły im. M. Abdrajewa, które od wielu już lat interesują się polską kulturą i językiem i bardzo często występują na naszych polonijnych imprezach.

Letnie Szkoły Polonijne, które organizujemy od piętnastu lat w jednym z najpiękniejszych zakątków Kirgistanu, dają dzieciom możliwość lepszego poznania ich ojczystego kraju, ale także zapoznania się z polską i europejską kulturą, ze wspaniałą muzyką. Uczestnicy letnich szkół zyskują motywację do nauki języków obcych, rozwijają swoje talenty oraz cechy lideryckie, uczą się działać w grupie, a przede wszystkim mogą aktywnie wypo-

czyć się jedenastu piosenek w języku polskim, kirgiskim, angielskim, rosyjskim, a nawet koreańskim. Recytowały wiersze po polsku, uczyły się tańczyć poloneza. Były też lekcje kulinarne dla dziewcząt i kursy dziennikarskie dla wszystkich.

Mimo tak napiętego harmonogramu żadne z dzieci nie skarżyło się na przemęczenie ani na nudę. A my, nauczyciele, jesteśmy dumni, bo praktycznie udało nam się pokonać (choć na krótki czas) najstraszniejszą chorobę współczesnych dzieci – uzależnienie od smartfonów. Urozmaicony program, interesujące zajęcia i dyscyplina sprawiły, że dzieci po prostu nie miały czasu na korzystanie z TikToka i Instagrama, bo ciągle coś się działo. Już pierwszego dnia dzieci zagrały pierwszy z trzech koncertów. Rozbrzmiewały krakowiaki, polonezy, rumbi i wesołe pieśni w różnych językach, nagradzane oklaskami publiczności. Po przyjeździe do Biszkeku dzieci zagrały koncert finałowy dla rodziców i nauczycieli, którzy otwarcie wyrażali swój zachwyt, że dzieci tak się rozwinęły i tyle zdążyły zrobić w ciągu siedmiu dni.

Warto dodać, że ośrodek rehabilitacyjny we wsi Żenisz należy do Parafii Rzymskokatolickiej św. Michała Archaniola w Biszkeku. Wypoczywają tu dzieci z całego Kirgistanu, bez względu na narodowość i wyznawaną religię. Ośrodek zapewnia także rehabilitację dzieciom niepełnosprawnym. Jednym z takich programów jest

Kasiet: *Mnie się spodobały zajęcia plastyczne. Robiliśmy broszki dla swoich kolegów i koleżanek i nikt do końca nie wiedział, kto dla kogo robi broszkę, bo to była niespodzianka. Dopiero na ostatnim spotkaniu wręczaliśmy te własnoręcznie zrobione broszki. Każda była inna i było dużo radości!*

ЛЕТНЯЯ ШКОЛА – ЭТО ТО, ЧТО НАДО!

В конце августа 2023 года на живописном озере Иссык-Куль прошла XV Летняя полонийная школа польского языка и истории ARS POLONIA, организованная ПКПО «Одродzenie» при финансовой поддержке Института развития польского языка им. Святого Максимилиана Кольбе и Фонда «Помощь полякам на Востоке».

Занятия начались в Бишкеке 21 августа, и в течение первых дней у детей была возможность ознакомиться с программой летней школы, попрактиковаться в польском языке, выбрать произведения для исполнения в ансамблях и просто лучше узнать друг друга. Благодаря этому уже по дороге на озеро 23 августа в автобусе все дружно пели польские песни.

Реабилитационный центр в селе Жениш вновь принял детей и молодежь польского общества «Одродzenie», а также одаренных детей из Республиканской музыкальной школы им. М. Абдраева, которые уже много лет интересуются польской культурой, языком и очень часто выступают на наших полонийных мероприятиях.

Аделя: *Летняя школа ARS POLONIA началась в Бишкеке, а затем перенеслась на Иссык-Куль. Программа была очень насыщенной и разнообразной. Очень интересными были презентации об истории Польши и поляках, удостоенных Нобелевской премии. Мы играли в камерных ансамблях, каждый день были репетиции хора и оркестра. И, конечно же, изучение языков – традиционно польского, а также английского и даже корейского.*

Рабия: *Мне очень понравилась Летняя школа. Это моя первая встреча с Польшей и польским языком. Я решила, что хочу выучить польский язык.*

Летние полонийные школы, которые мы организуем уже пятнадцать лет в одном из самых красивых уголков Кыргызстана, дают детям возможность лучше узнать родную страну, а также познакомиться с польской и европейской культурой и прекрасной музыкой. Участники наших Летних школ получают мотивацию к изучению иностранных языков, развивают свои таланты и лидерские качества, учатся работать в группе, но прежде всего могут активно отдохнуть.

В этом году за время Летней школы дети разучили одиннадцать песен на польском, кыргызском, английском, русском и даже корейском языках, выучили стихи на польском языке, а также научились танцевать полонез. Кроме того, проводились кулинарные занятия для девочек и даже курсы журналистики для всех желающих.

Несмотря на такой плотный график, никто из детей не жаловался на усталость или скуку. А мы, учителя, гордимся тем,

Кайрат: *Мы ходили на озеро купаться два раза в день, я очень люблю плавать! Мы также играли в веселые спортивные игры на пляже. А вечером были концерты.*

что нам практически удалось побороть (пусть и на короткое время) самую страшную болезнь современных детей – зависимость от смартфонов. Разнообразная программа, интересные занятия и дисциплина практически не оставляли времени детям на Тикток и Инстаграм. Уже в первый день дети выступили со своим первым из трех концертов. Звучали краковяки, полонезы, румбы и веселые песни на разных языках, награжденные аплодисментами зрителей. По приезду в Бишкек дети выступили с заключительным концертом для родителей и педагогов, которые открыто выразили радость от того, что дети

Касиет: *Мне нравились уроки творчества. Мы делали броши для наших друзей, но никто не знал, кто для кого делает брошь – это был сюрприз. И только в последний вечер мы раздали эти сувениры своим друзьям. Наши броши были такие разные, и это доставило нам много радости!*

Kajrat: *Dwa razy dziennie chodziliśmy nad jezioro kąpać się, bardzo lubię pływać! Na plaży graliśmy też w różne fajne gry sportowe. A wieczorem były koncerty.*

hipoterapia. W tym roku koń Sulтан i wolontariuszka z Polski, hipoterapeutka Izabela, byli ulubieńcami wszystkich dzieci.

Alosza: *Codziennie były wspólne zajęcia, na których dowiedzieliśmy się wielu ciekawych rzeczy o polskiej historii, kulturze i wybitnych Polakach. Poza tym każdy mógł wybrać to, co mu najbardziej pasowało.*

Co jeszcze warto powiedzieć o XV Letniej Szkole ARS POLONIA? Letnia szkoła to nie tylko język polski, kultura, historia, wspaniała muzyka, gry, zabawy sportowe, konkursy i pływanie w jeziorze. To także rozwijanie umiejętności działania w grupie, wzajemnego pomagania sobie, wrażliwości na otaczających nas ludzi i przyrodę. Świadomość różnorodności świata, w jakim żyjemy, pomaga młodzieży nauczyć się tego, jak być bardziej cierpliwym i uważnym, uczciwym, odpowiedzialnym i miłosiernym. ■

Kanykej: *Przez cały rok uczymy się języka polskiego w szkółce niedzielnej w naszym Stowarzyszeniu, ale zajęcia na letniej szkole są trochę inne – jest dużo zabawy. Nauczyliśmy się piosenek i wierszy, tańczyliśmy belgijską i poloneza. Oprócz polskiego były też zajęcia z angielskiego z wolontariuszem Nikolasem i nawet kilka lekcji koreańskiego, które były bardzo ciekawe.*

Алеша: *Каждый день были занятия, на которых мы узнавали много интересного о польской истории, культуре и выдающихся поляках. А еще каждый мог выбрать то, что ему больше нравится.*

так много сумели сделать и многому научиться всего за семь дней.

Важно отметить, что Реабилитационный центр в селе Жениш находится под патронажем Римско-Католического прихода Св. Архангела Михаила в Бишкеке. Здесь отдыхают дети со всего Кыргызстана, независимо от национальности и религиозной принадлежности. Также в центре предоставляется возможность пройти реабилитацию деткам с ограниченными возможностями. Одной из таких программ является иппотерапия. В этом году

конь Султан и волонтерка из Польши – иппотерапевт Изабелла, были одарены особой привязанностью всех детей.

Каныкей: *Мы изучаем польский язык круглый год в воскресной школе нашего Объединения, но занятия в летней школе немного другие – они очень веселые. Мы разучивали песни и стихи, танцевали бельгийку и полонез. Помимо польского мы еще занимались английским языком с волонтером Николасом, и было даже несколько очень увлекательных уроков корейского языка.*

А самое главное, что следует отметить, XV Летняя школа ARS POLONIA – это не только польский язык, культура, прекрасная музыка, игры, спортивные забавы и купание в озере. Это также развитие умения работать в группе и помогать друг другу, воспитание чуткости к окружающим людям и природе. Осознание разнообразия окружающего мира помогает молодым людям научиться быть более терпеливыми и внимательными, честными, ответственными и милосердными. ■

LETNIA SZKOŁA – TO JEST TO!

str. 24

Na szlaku, między Szyndzielnią a Klimczokiem

Pomnik Bolka i Lolka przed Centrum Handlowym

str. 13

BIELSKO-BIAŁA – MAŁO ZNANA PERŁKA NA MAPIE POLSKICH MIAST

Katedra św. Mikołaja

Fontanna z Neptunem na Rynku

Neorenesansowy ratusz

Zamek książąt Sułkowskich. Obecnie siedziba Muzeum w Bielsku-Białej

Secesyjna kamienica w centrum Bielska

Don Pedro – szpieg z Krainy Deszczowców (postać z filmu animowanego dla dzieci)

fot. Izabela i Lidia Korybut-Daszkiewicz